

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Ľudovít Šebesta

Odvolanie v trestnom konaní

Diplomová práca

Olomouc 2012

„Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému *Odvolanie v trestnom konaní* vypracoval samostatne a citoval som všetky uvedené zdroje.“

V Olomouci dňa 26. marca 2012

.....

Ludovít Šebesta

Ja, nižšie podpísaný Ľudovít Šebesta, autor diplomovej práce na tému *Odvolanie v trestnom konaní*, ktorá je literárnym dielom v zmysle zákona č. 121/2000 Sb., o práve autorskom, dávam týmto ako subjekt údajov svoj súhlas v zmysle § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochrane osobných údajov, správcovi:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

k spracovaniu údajov v rozsahu: meno a priezvisko v informačnom systéme, a to vrátane zaradenia do katalógu, a ďalej sprístupnenie mena a priezviska v katalógoch a informačných systémoch Univerzity Palackého, a to vrátane neadresovaného sprístupnenia pomocou metódy diaľkového prístupu. Údaje môžu byť takto sprístupnené užívateľom služieb Univerzity Palackého. Realizáciu sprístupnenia zaisťuje ku dňu tohto prehlásenia vnútorná zložka Univerzity Palackého, ktorá sa nazýva Informačné centrum Univerzity Palackého.

Súhlas sa poskytuje na dobu trvania ochrany autorského diela podľa zákona č. 121/2000 Sb., o práve autorskom.

Prehlasujem, že moje osobné údaje uvedené vyššie, sú pravdivé.

V Olomouci dňa 26. marca 2012

.....
Ľudovít Šebesta

Týmto by som rád poďakoval JUDr. Lenke Konrádovej za odborné vedenie mojej diplomovej práce a za vecné pripomienky.

Obsah	5
1 Úvod	8
2 Stručný historický vývoj právnej úpravy opravných prostriedkov v trestnom konaní so zameraním na odvolanie.....	10
3 Opravné prostriedky a odvolanie	13
3.1 Delenie opravných prostriedkov	13
3.2 Odvolanie a jeho účel.....	15
4 Špecifické princípy uplatňujúce sa v konaní o odvolaní.....	16
4.1 Princíp viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými	16
4.2 Princíp apelačný s prvkami kasácie	17
4.2.1 Apelačný princíp	17
4.2.2 Kasačný princíp	19
4.3 Zásada zákazu reformationis in peius	19
4.3.1 Problematické aspekty uplatňovania zásady zákazu reformationis in peius	21
4.4 Princíp beneficium cohaesionis	24
4.5 Suspenzívny účinok	25
4.6 Devolutívny účinok.....	25
5 Právna úprava odvolania	27
5.1 Predmet, rozsah a dôvody odvolania	27
5.2 Osoby oprávnené podať odvolanie	28
5.2.1 Štátny zástupca	28

5.2.2	Obžalovaný.....	29
5.2.3	Osoby so samostatným odvolacím právom.....	30
5.2.4	Zúčastnená osoba.....	31
5.2.5	Poškodený.....	31
5.3	Lehota, miesto podania, príslušnosť súdu, obsah odvolania, vzdanie sa a späťvzatie odvolania, konanie pred súdom prvého stupňa.....	32
5.4	Priebeh konania pred odvolacím súdom.....	33
5.5	Rozhodnutia odvolacieho súdu: zamietnutie a odmietnutie odvolania, prerušenie trestného stíhania	33
5.6	Rozhodnutia odvolacieho súdu: zrušenie napadnutého rozsudku	34
5.6.1	Rozhodnutia odvolacieho súdu po zrušení napadnutého rozsudku.....	35
5.7	Konanie na súde prvého stupňa po vrátení veci.....	36
6	Tzv. veľká novela č. 265/2001 Sb.	37
6.1	Dispozičná zásada a jej uplatnenie po tzv. veľkej novele.....	37
6.2	Apelačný a kasačný princíp po tzv. veľkej novele	38
6.2.1	Právna úprava spôsobu vybavenia veci odvolacím súdom pred a po novele.....	38
6.2.2	Apelačný a kasačný princíp – výhody a nevýhody	41
6.2.3	Apelácia a kasácia - poznatky z praxe.....	43
6.3	Novela a rozsah prieskumu.....	45
6.3.1	Výnimky z princípu viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými.....	46
6.4	Novela a obsah odvolania	48
6.4.1	Poznatky z praxe – obsah odvolania	50

6.5	Ďalšie zmeny v právnej úprave po veľkej novele.....	50
6.6	Zhrnutie.....	51
7	Komparácia so slovenskou a ďalšími vybranými právnymi úpravami.....	53
7.1	Komparácia so slovenskou právnou úpravou	53
7.2	Stručný exkurz do právnej úpravy odvolania vo Francúzsku a Fínsku	56
8	Návrhy de lege ferenda	58
9	Záver	61
	Zoznam použitých zdrojov.....	64
	Zhrnutie	68
	Summary	69
	Kľúčové slová / Key words	70

1 Úvod

Štát zabezpečuje ochranu fyzických a právnických osôb pred kriminalitou prostredníctvom orgánov činných v trestnom konaní. Autoritatívne rozhodnutia týchto orgánov často veľmi intenzívne zasahujú do práv a slobôd ich adresátov. Realizácia noriem trestného práva hmotného orgánmi činnými v trestnom konaní je veľmi zložitá a na znalosti a skúsenosti náročný proces. Právny poriadok každej vyspelej demokratickej krajiny by mal preto obsahovať nástroje, prostredníctvom ktorých by bolo možné tieto rozhodnutia preskúmať a tým zabezpečiť, aby každé z nich bolo spravodlivé, zákonné, prosté omylov a pochybností. V trestnom práve Českej republiky plnia funkciu „garanta správnosti rozhodnutí“ opravné prostriedky, medzi ktoré patrí aj odvolanie. Tento opravný prostriedok zohráva podľa môjho názoru v právnom poriadku Českej republiky nezastupiteľnú úlohu, pretože umožňuje oprávneným osobám vyjadriť nespokojnosť s rozsudkom súdu prvého stupňa, teda s meritórnym rozhodnutím, ktorým sa celé trestné konanie končí a ktoré predstavuje výsledok analýzy procesných postupov, skutkových zistení a právnych názorov na určitý skutok.

Okrem toho, že opravné prostriedky napomáhajú dosiahnuť základný účel trestného konania, bez významu neostáva ani to, že ich zakotvenie v právnej úprave prispieva k vzájomnej kontrole orgánov činných v trestnom konaní a k následnému skvalitneniu celého konania, čo sa bezpochyby prejaví aj na celospoločenskom vnímaní súdov, štátneho zastupiteľstva a polície ako autorít.

Cieľom mojej diplomovej práce je zhodnotiť súčasnú právnu úpravu odvolania v trestnom konaní, predovšetkým v súvislosti s podstatnými zmenami vykonanými zákonom č. 265/2001 Sb.

Úvodná kapitola mojej diplomovej práce je určená k oboznámeniu sa s historickým vývojom právnej úpravy opravných prostriedkov v trestnom konaní na území Českej republiky, so zameraním na odvolanie. V nasledujúcej kapitole sa zaoberám charakteristikou opravných prostriedkov, ich účelom, delením a postavením odvolania v rámci systému opravných prostriedkov. Ďalšia kapitola je venovaná špecifickým princípom, ktoré sa uplatňujú v konaní o odvolaní. V tejto kapitole taktiež poukazujem na niektoré problematické aspekty, ktoré sa vyskytujú pri ich aplikácií. Meritum mojej práce predstavuje kapitola, zaoberajúca sa súčasnou právnu úpravou odvolania v trestnom konaní, na ktorú nadväzuje kapitola, v ktorej sa podrobne zaoberám zmenami vykonanými tzv. veľkou novelou č. 265/2001 Sb. Táto kapitola obsahuje aj porovnanie právnej úpravy jednotlivých inštitútov

odvolacieho konania v znení pred a po novele. V rámci kapitoly o tzv. veľkej novele je priestor venovaný aj štatistickým údajom o jej vplyve na priebeh trestného konania, ktoré sú doplnené názormi sudcov na jednotlivé zmeny, ktoré so sebou novela priniesla. Komparácii českej právnej úpravy odvolania v trestnom konaní so slovenskou a stručnému exkurzu do francúzskej a fínskej právnej úpravy tohto inštitútu je venovaná predposledná kapitola. Obsah záverečnej kapitoly tvoria návrhy de lege ferenda.

Tzv. veľká novela č. 265/2001 Sb. a samotná právna úprava odvolania v trestnom konaní bola a je veľmi často diskutovanou témou odbornej verejnosti, čo mi umožnilo čerpať z početného množstva zdrojov. Pri spracovaní tejto témy som vychádzal predovšetkým z právnych predpisov, dostupnej odbornej literatúry a odborných časopisov. Nemenej významným zdrojom bola tiež judikatúra.

Pri písaní diplomovej práce som použil metódu historickú, analytickú, induktívnu, deduktívnu a komparačnú.

2 Stručný historický vývoj právnej úpravy opravných prostriedkov v trestnom konaní so zameraním na odvolanie

Výskyt opravných prostriedkov sa datuje do obdobia feudalizmu. V tomto čase však ešte nešlo o opravné prostriedky v pravom slova zmysle, pretože o nich rozhodoval sám panovník, ktorý mohol meniť alebo rušiť rozhodnutia svojich súdov. Keďže rozhodnutie panovníka záviselo výlučne na jeho vôli, dalo by sa skôr hovoriť o udelení milosti formou agraciácie. Táto výsada panovníka nemala oporu v písanom práve a bola závislá na politickej situácii.¹ V mestskom práve však už v období feudalizmu existovala možnosť napadnúť rozsudok odvolaním. Prekážkou bola skutočnosť, že odvolacie konanie bolo spojené so značnými formalitami a bolo veľmi drahé, pretože sa musel platiť poplatok (tzv. spomocné alebo dôkladné).²

V stavovskej dobe postupne prešiel výkon súdnej moci na šľachtu a pre České zeme sa stal najvyšším súdnym tribunálom pre šľachtu zemský súd. Prostriedkom nápravy rozhodnutia bola možnosť napadnúť rozhodnutie sudcu a tak iniciovať proces medzi sudcom a tým, kto rozhodnutie napáda. Podstatné obmedzenie tohto opravného prostriedku spočívalo v tom, že podanie odvolania sa považovalo za urážku súdu a v prípade, že sa táto urážka nepodarila preukázať, hrozil za ňu trest smrti. V mestskom práve sa bolo možné s odvolaním obrátiť na súd Starého Města Pražského pre oblasť práva normiberského a na litoměřický súd pre oblasť práva magdeburského. Zmena tohto systému nastala v roku 1548, kedy Ferdinand I. zriadil apelačný súd, ktorý bol všeobecnou odvolacou inštanciou. V jeho činnosti sa v prevažnej miere prejavovali prvky apelácie, to znamená, že napadnutý rozsudok vo väčšine prípadov sám zrušil, potvrdil alebo zmenil.³

V 17. a 18. storočí bol zavedený dvoj a neskôr trojinstančný systém. Obnoveným zriadením zemským bola zavedená tzv. revízia, ktorou bolo možné napadnúť neplatnosť či zmätočnosť rozsudku šľachtických súdov. Neskôr bolo možné revíziou napadnúť taktiež rozsudok mestských súdov, a to v prípade, že nebolo vyhovené odvolaniu k apelačnému súdu. Jozefínsky hrdelný poriadok obsahoval možnosť apelácie k apelačnému súdu proti ktorémukoľvek rozsudku nižších súdov. Za čias Márie Terézie bola možnosť podať odvolanie nahradená tzv. rekurzom k panovníkovi a žiadosť o milosť bola spojená s odvolaním. V roku

¹ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 691.

² MUSIL, Jan, Kratochvíl, Václav, Šámal, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 794.

³ Tamtiež, s. 794 - 795.

1753 bol založený druhý apelačný súd v Brne. Obidva apelačné súdy získali všeobecnú právomoc a neskôr na ne nadviazali vrchné zemské súdy v Prahe a v Brne. Ako kasačná inštitúcia bol v tomto období zriadený Najvyšší súdny úrad vo Viedni.⁴

Dôležitými právnymi predpismi z hľadiska historického vývoja úpravy odvolania boli rakúsky trestný poriadok z roku 1850 a Glaserov trestný poriadok z roku 1873. Druhý menovaný platil na území Českej republiky až do roku 1950, kedy bol prijatý nový Trestný poriadok. Glaserov trestný poriadok rozdeľoval opravné prostriedky na riadne (odvolanie a zmätočná sťažnosť) a mimoriadne (obnova konania a zmätočná sťažnosť pre zachovanie zákona). Na rozdiel od zákona z roku 1850 upravoval aj možnosť podať sťažnosť proti rozhodnutiu o náhrade nákladov konania. Špecifickým opravným prostriedkom bol odpor, ktorý sa podával proti rozhodnutiu v trestnom konaní, ktoré prebiehalo bez účasti obžalovaného. Odvolanie sa podávalo proti rozsudkom zborových súdov a súdov prvého stupňa. Odvolateľ ním mohol napádať výrok o treste a o súkromnoprávných nárokoch. Odvolaním nebolo možné napádať skutkové zistenia. Výnimku predstavovalo odvolanie proti rozhodnutiu o priestupku, kde bolo možné rozhodnutie preskúmať ako po formálnej, tak aj po materiálnej stránke. Podané odvolanie malo devolutívny aj suspenzívny účinok a rozhodoval o ňom zborový súd druhej inštitúcie a to tak, že odvolanie buď zamietol alebo napadnutý rozsudok zrušil a sám rozhodol.⁵

V roku 1950 prijalo Národné zhromaždenie ČSR nový Trestný poriadok č. 87/1950 Sb. Odvolanie bolo podľa tohto zákona možné podať proti všetkým rozhodnutiam prvej inštitúcie. Rozhodnutie bolo možné napádať ako po skutkovej, tak aj po právnej stránke. V rozsahu prieskumu sa uplatňoval tzv. revízny princíp, to znamená, že odvolací súd bol povinný preskúmať správnosť všetkých výrokov rozsudku, proti ktorým mohol odvolateľ podať odvolanie, z hľadiska všetkých väd, ktoré mohli nesprávnosť výroku spôsobiť. Celé odvolacie konanie malo apelačný charakter, ktorý sa vyznačoval rozsiahlym dokazovaním pred odvolacím súdom. Zákon obsahoval aj úpravu sťažnosti ako jednotného opravného prostriedku proti uzneseniu. Mimoriadnymi opravnými prostriedkami boli sťažnosť pre porušenie zákona a obnova konania. Takúto právnu úpravu obsahovali aj trestné poriadky z roku 1956 a 1961. Odlišnosti spočívali v tom, že revízny princíp bol aplikovaný pri

⁴ MUSIL, Jan, Kratochvíl, Václav, Šámal, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2.* přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 796.

⁵ ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 161.

všetkých opravných prostriedkoch s výnimkou obnovy konania a apelačný princíp ustúpil princípu kasačnému. To znamená, že súd mal veľmi obmedzené možnosti dokazovania v odvolacom konaní a vec po zrušení rozhodnutia miesto toho, aby ju sám rozhodol, spravidla vrátil súdu prvého stupňa k ďalšiemu prejednaníu.⁶

Ďalšie podstatné zmeny právnej úpravy opravných prostriedkov priniesla novela č. 265/2001 Sb. Tejto novele je venovaná kapitola 6 mojej práce.

⁶ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 693.

3 Opravné prostriedky a odvolanie

„Podstata opravných prostriedkov spočíva v tom, že spravidla orgán vyššieho stupňa, ktorý má k tomu kvalifikačné predpoklady (skúsenejšie a špecializovanejšie osoby, viac profesionálnych sudcov v senáte apod.), preskúma na podklade podaného opravného prostriedku zákonnosť a odôvodnenosť napadnutého rozhodnutia nižšieho orgánu činného v trestnom konaní, ako aj správnosť postupu konania, ktoré rozhodnutiu predchádzalo. Výsledkom tohto preskúmania je buď potvrdenie napadnutého rozhodnutia ako bezvadného, alebo v prípade zistení väd, jeho zrušenie a nahradenie rozhodnutím novým, či inak modifikovaný postup orgánu rozhodujúceho o opravnom prostriedku alebo orgánu nižšieho stupňa po tom, ako je mu vec vrátená k novému prejednaniu a rozhodnutiu.“⁷

3.1 Delenie opravných prostriedkov

České trestné právo procesné upravuje tieto druhy opravných prostriedkov: sťažnosť, odvolanie, odpor, dovolanie, sťažnosť pre porušenie zákona a obnova konania. Medzi opravné prostriedky literatúra zaraďuje aj špecifický opravný prostriedok, uvedený v § 397 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (ďalej len „TR“), ktorého význam spočíva v tom, že pokiaľ má minister spravodlivosti pochybnosti o správnosti rozhodnutia súdu v konaní o vydaní do cudziny, má možnosť vec predložiť Najvyššiemu súdu na preskúmanie tohto rozhodnutia.⁸

Opravné prostriedky sa rozdeľujú podľa rôznych kritérií nasledovne:

1. Podľa toho, či napádajú rozhodnutie, ktoré nadobudlo právnu moc, sa delia na opravné prostriedky riadne (smerujúce proti nepravomocným rozhodnutiam) a mimoriadne (smerujúce proti pravomocným rozhodnutiam). Odvolanie, sťažnosť a odpor zaraďujeme medzi riadne opravné prostriedky. Dovolanie, sťažnosť pre porušenie zákona a obnova konania sú opravnými prostriedkami mimoriadnymi.
2. Z hľadiska rozsahu prieskumu pôvodného rozhodnutia na základe podaného odvolania sa delia opravné prostriedky do dvoch skupín. Do prvej skupiny patria opravné prostriedky, pri aplikácii ktorých sa uplatní tzv. revízny princíp (v podobe úplnej alebo obmedzenej). Jeho význam spočíva v tom, že orgán, rozhodujúci o opravnom prostriedku, preskúma napadnuté rozhodnutie v celom rozsahu a vo všetkých smeroch. Do druhej skupiny patria opravné prostriedky, pri ktorých sa uplatní princíp viazanosti orgánu rozhodujúceho o opravnom

⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 2.vydání. Praha: Linde, 2002, s. 493.

⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 582.

prostriedku podaným opravným prostriedkom, resp. vadami v ňom vytýkanými. Do prvej skupiny patrí sťažnosť. Ostatné opravné prostriedky, okrem odporu (ktorý je špecifický tým, že jeho podaním sa trestný príkaz, proti ktorému smeruje, ruší bez toho, aby tomu predchádzalo prieskumné konanie) zaraďujeme do druhej skupiny. Podrobnejšie sa jednotlivými princípmi, ktoré určujú rozsah prieskumu napadnutého rozhodnutia, vo svojej práci zaoberám v podkapitolách 4.1 a 6.3.

3. Z hľadiska spôsobu vybavenia odvolania rozdeľujeme opravné prostriedky na opravné prostriedky, pri ktorých sa uplatňuje apelačný princíp a opravné prostriedky, pri ktorých dochádza k uplatneniu kasačného princípu. Podstatou apelačného princípu je, že orgán rozhodujúci o opravnom prostriedku v prípade, že zistí nesprávnosť napadnutého rozhodnutia, jeho vady napraví tak, že ho zruší a sám vydá nové bezvadné rozhodnutie.⁹ Apelačný princíp v „čistej“ podobe sa v českom trestnom práve procesnom neuplatňuje ani pri jednom opravnom prostriedku. Úprava konania o odvolaní je založená na kombinácii apelačného a kasačného princípu, kde princíp apelačný je dominujúci. Kasačný princíp je založený na procesnom postupe, pri ktorom orgán rozhodujúci o opravnom prostriedku v prípade, že zistí vadu rozhodnutia, vec zruší a vráti ju k novému prejednaniu orgánu, ktorý vo veci pôvodne rozhodol. Kasačný princíp sa uplatňuje pri dovolaní a sťažnosti pre porušenie zákona. Uplatnením apelačného a kasačného princípu v konaní o odvolaní sa podrobnejšie v mojej práci zaoberám v podkapitolách 4.2 a 6.2.

4. Ďalším kritériom, podľa ktorého je možné rozdeliť opravné prostriedky je účinok, ktorý spôsobuje ich podanie. Ak o podanom opravnom prostriedku rozhoduje iný orgán ako ten, ktorý vydal pôvodné rozhodnutie (väčšinou to býva orgán vyššieho stupňa), je to prejav účinku devolutívneho. Devolutívny účinok má podané odvolanie, sťažnosť, dovolanie a sťažnosť pre porušenie zákona. Bez tohto účinku je odpor a návrh na obnovu konania.

Podaný opravný prostriedok môže mať aj tzv. suspenzívny účinok, resp. môže byť bez tohto účinku. Význam suspenzívneho účinku spočíva v tom, že výkon toho ktorého rozhodnutia sa odloží až do doby, keď je rozhodnuté o opravnom prostriedku, ktorý smeruje proti tomuto rozhodnutiu. Suspenzívny účinok má odvolanie a sťažnosť, avšak TŘ stanovuje výnimky, kedy im nie je tento účinok priznaný. Dovolaniu, návrhu na obnovu konania a sťažnosti pre porušenie zákona suspenzívny účinok priznaný nie je. Problematika

⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 585.

suspenzívneho a devolutívneho účinku, v súvislosti s podaným odvolaním, je v mojej práci podrobnejšie rozpracovaná v podkapitolách 4.5 a 4.6.

3.2 Odvolanie a jeho účel

Na základe vyššie uvedených kritérií delenia môžeme charakterizovať odvolanie ako dispozitívny úkon osoby oprávnenej podľa TŘ, ktorý smeruje proti nepravomocnému rozsudku súdu prvého stupňa. Pri preskúmaní rozhodnutia, proti ktorému odvolanie smeruje, sa až na výnimky stanovené zákonom uplatňuje princíp viazanosti orgánu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom uvedenými. Pri vybavovaní odvolania postupujú orgány rozhodujúce o odvolaní v súlade s apelačno - kasačným princípom, kde prvok apelačný je dominujúci. Podanie odvolania má suspenzívny a devolutívny účinok.

Zakotvenie tohto opravného prostriedku v TŘ je taktiež výsledkom plnenia medzinárodnoprávných záväzkov Českej republiky, a to konkrétne záväzkov vyplývajúcich z čl. 2 Protokolu č. 7 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd¹⁰ a čl. 14 odst. 5 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach.¹¹

Literatúra rozlišuje tri základné účely opravných prostriedkov, a teda aj odvolania. Sú nimi účel všeobecný, ktorý spočíva v tom, že konanie o odvolaní zvyšuje záruky uplatnenia materiálnej pravdy v trestnom konaní a poskytuje občanom ochranu pred možnými následkami nesprávnych rozhodnutí. Účel bezprostredný, ktorý sa vzťahuje ku konkrétnemu nesprávne rozhodnutiu, k jeho náprave a k nároku konkrétneho obžalovaného na preskúmanie odsudzujúceho rozsudku. Tretím účelom v poradí je širší účel, ktorým sa rozumie zaisťovanie správneho a jednotného výkladu právnych noriem, zjednocovanie judikatúry, vzájomná kontrola a skvalitňovanie práce orgánov činných v trestnom konaní.¹²

¹⁰ Čl. 2 Protokolu č. 7 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, publikovaného pod č. 209/1992 Sb.: „1. Každý, koho súd uzná za vinného z trestného činu, má právo dať preskúmať výrok o vine alebo treste súdom vyššieho stupňa. Výkon tohto práva, vrátane dôvodov, pre ktoré sa môže vykonať, ustanoví zákon. 2. Z tohto práva sú prípustné výnimky v prípade menej závažných trestných činov, ktoré ako také kvalifikuje zákon, alebo ak príslušnú osobu súdil v prvom stupni najvyšší súd alebo ak bola uznaná za vinnú a odsúdená na základe odvolania proti oslobodzujúcemu rozsudku.“

¹¹ Čl. 14 odst. 5 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, publikovaného pod č. 120/1976 Sb.: „Každý, komu bolo dokázané, že sa dopustil trestného činu, má právo, aby dôkazy a rozsudok boli preskúmané vyšším súdom.“

¹² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 580-581.

4 Špecifické princípy uplatňujúce sa v konaní o odvolaní

Špecifické princípy ovplyvňujú celé konanie o odvolaní a týkajú sa predovšetkým rozsahu prieskumu, spôsobu vybavenia veci a účinkov podaného odvolania na osobu odvolateľa, ako aj na ostatné osoby. Od základných zásad trestného procesu sa odlišujú tým, že nachádzajú svoje uplatnenie len v konaní o opravných prostriedkoch, zatiaľ čo základné zásady sa v rôznom zastúpení a v rôznej intenzite uplatňujú v rámci všetkých štádií trestného konania. Zo základných zásad trestného konania sa v mojej práci podrobnejšie zaoberám v kapitole o tzv. veľkej novele len zásadou dispozičnou a zásadou oficiality, pretože táto novela podstatným spôsobom ovplyvnila ich uplatnenie v konaní o odvolaní.

Špecifickými princípmi, ktoré profilujú charakter konania o odvolaní sú: princíp viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými, revízny princíp, apelačný a kasačný princíp, zákaz zmeny k horšiemu (zákaz reformationis in peius), dobrodenie spočívajúce v súvislosti (beneficium cohaesionis) a princíp suspenzívneho a devolutívneho účinku podaného odvolania.

4.1 Princíp viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými

Tzv. veľká novela č. 265/2001 Sb. zmenila používanie predchádzajúceho obmedzeného revízneho princípu na princíp viazanosti súdu podaným odvolaním a vadám v ňom vytýkanými. Na základe tohto princípu podľa § 254 odst. 1 TR *odvolací soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad.* „Odvolací soud musí predovšetkým skúmať, či sú výroky napadnutého rozsudku v súlade so zistenými skutočnosťami a či závery učené výkladom na tieto skutočnosti nadväzujú a nie sú s nimi v rozpore.“¹³ Oproti tomu obmedzený revízny princíp (ktorý platil pred účinnosťou novely č. 265/2001 Sb.) ukladal odvolaciemu súdu povinnosť preskúmať všetky výroky rozhodnutia, ako aj zákonnosť konaní, ktoré predchádzali ich vydaniu a pri tomto prieskume prihliadať aj k vadám, ktoré odvolateľ nevytkol. Pokiaľ však bolo o viacerých osobách rozhodnuté tým istým rozsudkom a odvolanie podala len jedna z nich, súd bol povinný preskúmať rozhodnutie a konanie, ktoré mu predchádzalo iba v častiach, ktoré sa týkali práve tejto osoby.

¹³ PÚRY František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie* 2005, č. 3, s. 12.

Vyššie uvedeným oddeliteľným výrokom sa rozumie výrok, ktorý je možné samostatne preskúmať a samostatne zrušiť podľa § 258 odst. 2 TŘ. Oddeliteľným výrokom od výroku o vine sú výroky o treste, o náhrade škody a o ochrannom opatrení. Za oddeliteľný výrok môže byť považovaný výrok o jednotlivom útoku pokračovacieho trestného činu za podmienky, že sa o ňom z dôležitých dôvodov nebude rozhodovať v spoločnom konaní.¹⁴ V otázke oddeliteľnosti jednotlivých výrokov o treste poskytuje vodítko judikatúra. V rozsudku Vrchného súdu v Prahe z dňa 11. apríla 2002, sp. zn. 10 To 31/02, sa deklaruje oddeliteľnosť výroku o spôsobe výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody. To má za následok, že v prípade odvolania podaného iba proti výroku o spôsobe výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody odvolací súd preskúma len tento výrok. Nedá sa teda hovoriť o bezvýnimočnej neoddeliteľnosti výroku o treste.¹⁵

Vzhľadom na to, že zákon činí pre rozsah prieskumu smerodajnými vytýkané vady, je bezpochyby veľmi dôležité podané odvolanie náležite odôvodniť. V prípade, že by odvolanie nebolo odôvodnené v rozsahu, v akom to požaduje zákon, súd ho podľa § 253 odst. 3 TŘ odmietne z dôvodu, že nespĺňa obsahové náležitosti. Z podaného odvolania by malo byť podľa § 249 odst. 1 TŘ zrejmé, ktoré výroky rozhodnutia sú odvolaním napádané a aké vady sú vytýkané rozsudku, resp. konaniu, ktoré predchádzalo jeho vydaniu. Z dôvodu, že zákonodarca podmieňuje rozsah prieskumu vytýkanými vadami, kladie dôraz na to, aby žiadna osoba oprávnená podať odvolanie nebola ukrátená na svojich právach. Za účelom odôvodnenia odvolania preto súd ustanoví obžalovanému obhajcu v prípade ak si ho sám nezvolí vid'. § 251 odst. 2 TŘ.

Uplatnenie tohto princípu má dopad ako na osobu odvolateľa, tak aj na činnosť odvolacích súdov. Pre osobu odvolateľa znamená povinnosť odôvodniť odvolanie a poukázať na konkrétne skutočnosti, s ktorými nie je spokojný, nutnosť zvážiť podanie odvolania, ako aj možnosť si dôkladnejšie pripraviť argumenty na svoju obranu. Odvolacie súdy vďaka tomu, že sú im známe skutočnosti, ktoré sú predmetom odvolania, majú možnosť sa dôkladnejšie pripraviť na pojednávanie a na ňom priamo reagovať na jednotlivé vytýkané vady.¹⁶

Rozsah prieskumu odvolacieho súdu je daný nielen vadami, ktoré sú vytýkané, ale taktiež aj osobou odvolateľa. Vyplýva to z ustanovenia § 254 odst. 4 TŘ, v ktorom zákonodarca stanovil, že *byla-li odvoláním napadena část rozsudku týkající se jen některé z*

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s.1919.

¹⁵ MAZÁK, Josef. K rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 4, s. 109.

¹⁶ MANDÁK, Václav. Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 6-7, s. 51.

více osob, o nichž bylo rozhodnuto tímž rozsudkem, přezkoumá odvolací soud uvedeným způsobem jen tu část rozsudku a předcházejícího řízení, která se týká této osoby. Ohľadne ďalších osôb je rozsudok pravomocný, až na výnimku, ktorú predstavuje zásada beneficium cohaesionis, podrobne rozobratá v podkapitole 4.4.

4.2 Princíp apelačný s prvkami kasácie

Po tzv. veľkej novele sa v českom trestnom procese uplatňuje apelačný princíp s prvkami kasácie. V tejto kombinácii je apelačný princíp určujúcim prvkom a princíp kasačný prvkom modifikujúcim. Uplatňovanie tohto systému je určitým kompromisom používania apelácie a kasácie v ich čistých podobách. Od roku 1950 prešiel tento špecifický princíp spôsobu vybavenia veci zložitým vývojom, ktorý sa vyznačoval kombináciou princípu apelačného a kasačného s rôznym určujúcim postavením každého z nich.

4.2.1 Apelačný princíp

Apelačný princíp predstavuje materiálny a formálny spôsob prieskumu rozhodnutí v systéme dvoch skutkových inštancií, ktorého výsledkom je vlastné rozhodnutie súdu rozhodujúceho o odvolaní. Opravné prostriedky založené na tomto princípe smerujú voči vadám skutkovým aj právnym. Súd, ktorý rozhoduje o opravnom prostriedku, môže za účelom zistenia skutkového stavu, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, vykonať dôkazy nové, ale aj zopakovať dôkazy vykonané pred súdom prvého stupňa.¹⁷ Tento princíp je teda charakteristický tým, že pokiaľ odvolací súd zistí vady napadnutého rozhodnutia alebo vady konania, ktoré mu predchádzalo, napadnuté rozhodnutie zruší a sám vo veci rozhodne. Apelačný princíp je vyjadrený napríklad v § 259 odst. 3 TŘ, v ktorom sa uvádza, že *odvolací soud může ve věci rozhodnout sám rozsudkem, jen je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě na základě důkazů provedených před odvolacím soudem doplněn nebo změněn*. Vo vete druhej tohto ustanovenia sú stanovené podmienky, za ktorých sa môže odvolací súd odchýliť od skutkového zistenia súdu prvého stupňa.

Odvolací súd je v možnosti vydania vlastného rozhodnutia limitovaný kasačným princípom. Ten sa prejaví v situácií, *kdy by nebylo možné vadu odstranit ve veřejném zasedání, zejména jsou-li skutková zjištění tak nedostatečná, že je nutno hlavní líčení opakovat nebo provádět rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování*, vid' § 259 odst.

¹⁷ LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 221.

1 TŘ. V takomto prípade by odvolací súd musel vec vrátiť súdu prvého stupňa k ďalšiemu prejednaniu a rozhodnutiu.

4.2.2 Kasačný princíp

Kasačný princíp predstavuje formálny spôsob preskúmania rozhodnutia, kde inštancia, ktorej rozhodnutie je podrobené prieskumu, je vždy inštanciou skutkovou a inštancia, ktorá prieskum vykonáva je vždy inštanciou právnou. V prípade zistení väd je súd, ktorý o odvolaní rozhoduje, povinný rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť prvostupňovému súdu. Odvolací súd nie je oprávnený vo veci vydať vlastné rozhodnutie ani vykonávať dôkazy.¹⁸ Prvky kasácie, ktoré limitujú odvolací súd v možnosti vydať vlastné rozhodnutie vo veci obsahuje ustanovenie § 259 odst. 1 TŘ. V ňom je stanovená povinnosť súdu druhého stupňa vec vrátiť prvostupňovému súdu v prípade, *kdy by nebylo možné vadu odstranit ve veřejném zasedání, zejména jsou-li skutková zjištění tak nedostatečná, že je nutno hlavní líčení opakovat nebo provádět rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování*. Taktiež § 260 TŘ stanovuje podmienky, za ktorých má odvolací súd povinnosť vrátiť vec štátnemu zástupcovi k došetreniu.

O princípoch apelácie a kasácie, ich výhodách a nevýhodách, je v mojej práci pojednané v kapitole o tzv. veľkej novele č. 265/2001 Sb. z dôvodu, že táto novela mala podstatný vplyv na súčasnú podobu týchto princípov.

4.3 Zásada zákazu reformationis in peius

V preklade znamená zásada zákazu reformationis in peius zákaz zmeny k horšiemu. Znenie tejto zásady obsahuje aj § 259 odst. 4 TŘ, v ktorom je uvedené, že *v neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného; ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení tak může učinit též na podkladě odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení*.

Podľa tejto zásady je zakázaná zmena k horšiemu, týkajúca sa postavenia osoby, ktorá podala odvolanie, resp. v ktorej prospech podali odvolanie oprávnené osoby. Zásada zákazu reformationis in peius sa neuplatní vtedy, ak podal odvolanie v neprospiech obžalovaného štátny zástupca, resp. v prípade, že bolo podané odvolanie štátnym zástupcom v neprospiech

¹⁸ LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 222.

a obžalovaným v jeho prospech. Štátny zástupca je povinný podľa § 249 odst. 3 TŘ vždy uviesť, či podáva odvolanie v prospech alebo v neprospech obžalovaného, a to aj v prípade, že tak činí iba z časti. Zmena k horšiemu môže spočívať napríklad v zmene druhu trestu, právnej kvalifikácie skutku alebo v zmene skutkových zistení. Tento špecifický princíp sa logicky uplatní aj v konaní pred prvostupňovým súdom po vrátení veci, vid'. § 264 odst. 2 TŘ, ako aj v konaní po vrátení veci štátnemu zástupcovi, vid'. § 260 TŘ. Svedčí o tom aj rozhodnutie č. 89/1952 Sb. rozh. tr., ktoré potvrdzuje použitie zákazu reformationis in peius v predchádzajúcich dvoch prípadoch a zároveň ho rozširuje na prípad, kedy proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorý rozhodoval na základe odvolania podaného len v prospech obžalovaného, podá dovolanie najvyšší štátny zástupca a Najvyšší súd ho uzná dôvodným.¹⁹

Zásada zákazu reformationis in peius je zásadou, ktorá obmedzuje zásadu oficiality. Toto obmedzenie spočíva v tom, že odvolacie súdy nemôžu v prípade, že je odvolanie podané len v prospech obžalovaného, konať z úradnej povinnosti a tak vydať rozhodnutie, ktorým by sa zhoršilo jeho postavenie.

Posúdiť, či sa daným rozhodnutím zhoršuje postavenie obžalovaného je často dosť náročné. Ako vodítko môže slúžiť judikatúra. V nej sa uvádza, že v prípade, že nebol v rozhodnutí súdu prvého stupňa stanovený spôsob výkonu trestu, jeho doplnením nedochádza k zhoršeniu postavenia osoby obžalovaného.²⁰ V rozpore so zásadou zákazu reformationis in peius nie je ani to, ak odvolací súd k odvolaniu, podanom len v prospech obžalovaného doplní výrok o náhrade škody, ktorým odkáže poškodeného na občianskoprávne konanie.²¹ Ďalším významným rozhodnutím, ktoré sa týka tejto problematiky, je rozhodnutie č. 38/06 – II Sb. rozh. tr. V tomto rozhodnutí bolo judikované, že zásada zákazu reformationis in peius nebráni odvolaciemu súdu v tom, aby vo výroku svojho rozhodnutia doplnil popis rozhodných skutkových zistení tak, aby skutok zodpovedal skutkovej podstate, ktorú svojím konaním obžalovaný naplnil a prvostupňový súd ho uznal za toto konanie vinným, avšak tieto skutočnosti opomenul vo výrokovej časti rozsudku.²² Pri dopĺňaní, resp. zmene popisu skutku je však odvolací súd limitovaný tým, že nemôže do výroku doplniť také skutočnosti, ktoré by činili skutok, za ktorý bol obžalovaný uznaný vinným, závažnejším, aj keby odvolací súd ponechal zhodnú kvalifikáciu tohto skutku.²³ Nemenej dôležitým rozhodnutím v tomto smere je aj rozhodnutie č. 49/2000 Sb. rozh. tr., kde

¹⁹ Rozhodnutie Krajského súdu v Jihlavě z dňa 19. mája 1952, sp. zn. 3 Tk 57/52.

²⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, uverejnené pod č. II Sbíry rozhodnutí, roč. 1966.

²¹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 7. marca 2007, sp. zn. 5 Tdo 176/2007.

²² Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 18. januára 2006, sp. zn. 11 Tdo 1158/2005.

²³ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 1. júla 1998, sp. zn. 5 Tz 57/98.

sa považuje za zhoršenie postavenia obžalovaného aj situácia, keď súd na základe odvolania podaného v prospech obžalovaného, ho uzná vinným trestným činom, za ktorý síce zákon stanoví rovnakú sadzbu trestu odňatia slobody, avšak na rozdiel od trestného činu, ktorým bol uznaný vinným súdom prvého stupňa, zákon pri spáchaní tohto trestného činu predpokladá pre podmienené prepustenie výkon aspoň dvoch tretín trestu odňatia slobody.²⁴

4.3.1 Problematické aspekty uplatňovania zásady zákazu reformationis in peius

Až do prijatia zákona č. 87/1950 Sb., ktorým bol rekodifikovaný trestní rád, sa zásada zákazu reformationis in peius vzťahovala iba na výrok o treste. Následne bolo prijatých niekoľko noviel, ktoré striedavo menili dopad tejto zásady na výrok o treste a ostatné časti rozsudku. V súčasnosti sa táto zásada vzťahuje na celý napadnutý rozsudok, to znamená na výroky o vine, výrok o treste, výrok o náhrade škody a skutkové zistenia, ktoré sú obsiahnuté v napadnutom rozsudku. Na základe vyššie uvedených variant sa zásada zákazu reformationis in peius rozdeľuje na tzv. úplný zákaz reformationis in peius, teda variantu, kedy sa vzťahuje na všetky výroky rozsudku a tzv. obmedzený zákaz reformationis in peius, ktorý sa vzťahuje len na výrok o treste.²⁵

Dôsledné uplatňovanie tejto zásady môže viesť, na základe hore uvedených skutočností, k situáciám, ktoré sú z právneho hľadiska nezvyčajné, dokonca až absurdné. V praxi môže nastať situácia, že odvolací súd zistí pri preskúmaní odvolania podaného v prospech obžalovaného, že skutkové zistenia súdu prvého stupňa boli nesprávne v tom zmysle, že obžalovaný sa dopustil konania závažnejšieho charakteru a v súvislosti s tým bola nesprávna aj právna kvalifikácia skutku. V takomto prípade však súd pri dôslednom uplatňovaní zásady zákazu reformationis in peius nemôže rozhodnutie prvostupňového súdu zrušiť, pretože by tým došlo k zhoršeniu postavenia obžalovaného. Vočka vo svojom článku uvádza: „v danom prípade je potom odvolací súd nútený svojím rozhodnutím ignorovať nezákonnosť, proti ktorej obžalovaný (aj keď z úplne iných dôvodov) protestuje, a posvätiť uvedením do právnej moci virtuálnu realitu nepodarenej napodobeniny práva (odvolací súd v týchto prípadoch fakticky a vedome potvrdzuje uznanie viny u obžalovaného, aj keď vie, že sa skutku tak, ako je popísaný v napadnutom rozhodnutí nedopustil, alebo že trestný čin,

²⁴Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 16. júna 1999, sp. zn. 8 Tz 90/99.

²⁵PIPEK, Jiří. *Rozsah přezkoumávání rozhodnutí v trestních věcech (Revizní princip)*. Praha: Univerzita Karlova, 1988, s. 111. In LANGER, Petr. Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 317.

ktorým bol uznaný vinným, nespáchal).²⁶ V takýchto situáciách zohráva veľmi dôležitú a zodpovednú úlohu štátny zástupca, ktorý by mal vždy dôkladne zvážiť podanie odvolania, aby sa predišlo podobným javom, keď si je odvolací súd vedomý nezákonnosti, avšak v možnosti zjednať nápravu má „zviazané ruky“.

Vplyv novely, ktorá rozšírila dopad tejto zásady na celý rozsudok, oproti predchádzajúcemu stavu, kedy sa vzťahovala len na výrok o treste, je zásadný. Otázne je, či zmena skutkového stavu v rozhodnutí súdu, ktorá by síce zhoršila postavenie obžalovaného, ale na trest by nemala žiadny vplyv, by mohla spôsobovať obžalovanému obavy do takej miery, že by odvolanie kvôli tomu nepodával. Tým by vznikol rozpor s hlavným účelom zásady zákazu reformationis in peius, ktorý spočíva v tom, „aby napádaniu nesprávnych rozsudkov nebránili obavy obžalovaných z možných nepriaznivých následkov podania odvolania a aby také rozsudky boli napádané v čo najširšom rozsahu, a tak umožnená ich náprava.“²⁷

Na základe vyššie uvedených skutočností sa domnievam, že tento špecifický princíp odvolacieho konania trpí vážnymi nedostatkami. V prvom rade jeho dôsledným uplatňovaním v súčasnej podobe bude v niektorých prípadoch len ťažko naplnený jeden zo základných účelov odvolania, ktorým je, aby konečné rozhodnutie súdu bolo zákonné, prosté omylov a vydané na základe skutkových zistení, o ktorých nie sú dôvodné pochybnosti. Potvrdením rozsudku, v ktorom je zistený skutkový stav odlišný od stavu skutočného sa tento účel rozhodne nenaplní. Zásada materiálnej pravdy je teda v prípadoch, keď súd druhého stupňa na základe vykonaných dôkazov zistí iný skutkový stav ako súd prvého stupňa a odvolanie bolo podané len v prospech obžalovaného, značne potlačená. Vážny dopad môže mať táto skutočnosť aj na adhézne konanie, kde civilný súd v týchto prípadoch vychádza z nesprávnych skutkových zistení, ktoré odvolací súd nemohol zmeniť.

Veľmi formalistické a zároveň z hľadiska naplnenia účelu trestného práva neuchopiteľné riešenie situácie, keď odvolací súd, po podanom odvolaní iba v prospech obžalovaného, zistí na základe vykonaného dokazovania, že obžalovaný spáchal ťažší skutok, než za aký ho uznal vinným súd prvého stupňa, prezentovali Púry a Sotolář. Za jedno z riešení považujú postup, pri ktorom sa v prípade zistení skutkového stavu, ktorý by odôvodnil použitie kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu, z ktorého spáchania bol obžalovaný nesprávne uznaný vinným, obžalovaný oslobodil spod obžaloby. Vydaniu odsudzujúcemu

²⁶ VOČKA, Vladimír. Problematika právní úpravy a trestněprávní praxe principu reformationis in peius. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 7, s. 202.

²⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 612.

rozsudku za naplnenie kvalifikovanej skutkovej podstaty by však bránila zásada zákazu reformationis in peius.²⁸ Aj keď je toto riešenie neaplikovateľné a v praxi nepoužiteľné, môže slúžiť ako podnet na zamyslenie, či je momentálna právna úprava, ktorá dáva priestor aj takýmto úvahám, vyhovujúca.

Súhlasím s názorom, že de lege ferenda by bolo lepšie aplikovať zásadu zákazu reformationis in peius iba na výrok o treste a nie na celý rozsudok. Mám za to, že zmena výroku o treste je v absolútnej väčšine prípadov jediným dôvodom, prečo by obžalovaní mali mať obavy podať odvolanie. Nespochybnujem význam zmeny ostatných výrokov rozhodnutia, napríklad, keby zmena výroku o vine mohla odsúdeného vylúčiť z možnosti udelenia amnestie, spôsobiť morálnu alebo existenčnú ujmu, komplikácie v oblasti živnostenského podnikania atď.²⁹ Podľa môjho názoru by takáto až prehnaná ochrana obžalovaného nemala byť povýšená nad základné zásady a účel trestného procesu. Otázny je podľa mňa aj súlad uplatňovania tejto zásady v súčasnej podobe so zásadou rovnosti pred zákonom. Je prinajmenšom zvláštne, že odsúdení sa delia na takých, ktorí sú odsúdení na základe rozsudkov, v ktorých je uvedený zistený skutkový stav bez dôvodných pochybností a tých, ktorí sú odsúdení na základe rozsudkov, v ktorých sa uvedený skutkový stav nezohoduje s realitou, aj keď si je odvolací súd tejto skutočnosti vedomý. Prikláňam sa teda k názoru, že súd by mal aplikovať zásadu zákazu reformationis in peius iba na výrok o treste. Ak by bolo odvolanie podané v prospech obžalovaného, právna úprava by podľa môjho názoru mala odvolaciemu súdu v prípade, že na základe vykonaného dokazovania dospeje k skutkovým zisteniam, ktoré by vyznievali v neprospech odvolateľa, umožniť zrušiť napadnuté rozhodnutie a vo veci samostatne rozhodnúť. Rozhodnutie by však v takomto prípade, vzhľadom na aplikáciu zákazu reformationis in peius, obsahovalo ten istý trest ako odvolaním napadnutý rozsudok, avšak obžalovaný by sa uznal vinným na základe skutkových zistení odvolacieho súdu, ktoré by boli taktiež uvedené v rozhodnutí. Mám za to, že takouto právnou úpravou by bol dosiahnutý určitý rozumný kompromis v tom smere, že bude zachovaný význam tohto špecifického princípu odvolacieho konania, ako aj základné zásady a účel trestného práva. Nepovšimnutá by v tomto prípade nemala zostať ani ochranná funkcia trestného práva. Vzhľadom na to, že rozsudky sa vyhlasujú verejne, verejnosť by mala vedieť, akých činov a v akých konkrétnych situáciách sú odsúdení schopní. To by malo, podľa môjho

²⁸ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3, s. 19.

²⁹ LANGER, Petr. Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 317.

názoru, vplyv na páchanie trestnej činnosti z hľadiska prevencie v tom zmysle, že by sa okolie odsúdeného zdržalo určitého typu konania, na ktorý odsúdený reaguje tým, že porušuje zákon.

4.4 Princíp beneficium cohaesionis

Princíp beneficium cohaesionis (princíp dobrodenia, spočívajúceho v súvislosti) je uvedený v § 261 TŘ. Na základe tohto princípu je súd povinný zmeniť rozhodnutie ohľadom osôb, ktoré odvolanie nepodali, v prípade, že im prospieva dôvod, pre ktorý bolo zmenené rozhodnutie v prospech osôb, ktoré možnosť podať odvolanie využili. Zmena rozhodnutia z dôvodu, ktorý prospieva obžalovanému, ktorý podal odvolanie sa vzťahuje aj na osobu spoluobžalovaného a zúčastnenú osobu. Taktiež súd zmení rozhodnutie v prospech obžalovaného, pokiaľ mu prospieva dôvod, pre ktorý bol zmenený rozsudok v prospech zúčastnenej osoby.

Na to, aby sa mohol uplatniť tento špecifický princíp, musí byť splnených niekoľko podmienok. Prvou z nich je, aby bol pre všetkých obžalovaných, resp. pre obžalovaného a zúčastnenú osobu dôvod, ktorý im prospieva, spoločný. Tzv. spoločný dôvod je taký, ktorý sa vyššie uvedených osôb nevyhnutne dotýka. Zároveň platí, že týmto dôvodom nemôže byť dôvod, ktorý sa musí skúmať u každého obžalovaného, spoluobžalovaného alebo zúčastnenej osoby individuálne a samostatne, napr. forma zavinenia, okolnosti týkajúce sa výmery trestu alebo otázka trestnej zodpovednosti.³⁰ Ďalšou podmienkou je, aby o hore uvedených osobách bolo rozhodnuté tým istým rozhodnutím, v tom istom konaní a logicky, aby bolo opravnému prostriedku, ktorý podala jedna z osôb, resp. ktorý bol podaný v jej prospech vyhovené. Po splnení týchto podmienok je použitie zásady beneficium cohaesionis povinné.

Tento špecifický princíp odvolacieho konania rozširuje uplatnenie zásady oficiality v odvolacom konaní v tom zmysle, že po splnení zákonom stanovených podmienok je použitie princípu beneficium cohaesionis obligatórne, to znamená, že súd musí postupovať z úradnej povinnosti. Ďalším špecifikom princípu beneficium cohaesionis je, že jeho aplikáciou sa zasahuje do právnej moci rozhodnutia, pretože výroky ohľadne ostatných osôb, o ktorých bolo rozhodnuté tým istým rozsudkom v prípade, že nepodali odvolanie, nadobudnú právnu moc. Tento princíp taktiež rozširuje prieskumnú povinnosť odvolacieho súdu, ktorá je vymedzená vadami vytýkanými v odvolaní tak, že odvolací súd je povinný preskúmať rozhodnutie z hľadiska aplikácie beneficium cohaesionis.

³⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 843.

Význam princípu *beneficium cohaesionis* spočíva predovšetkým v tom, aby v jednej veci neboli vydané rozhodnutia, ktoré by si odporovali. V praxi by totiž mohla nastať situácia, že obžalované osoby sú jedným rozsudkom uznané vinnými za trestný čin krádeže. V prípade, že jedna z týchto osôb podá proti rozsudku odvolanie a odvolací súd by po preskúmaní rozhodnutia zistil, že konanie, ktorého sa všetky tri osoby dopustili, má charakter priestupku a nie trestného činu, mohol by rozhodnutie zmeniť len v prospech osoby, ktorá odvolanie podala. To by znamenalo, že za ten istý skutok by boli niektoré osoby odsúdené a iné nie. Takýto stav by odporoval zmyslu a účelu trestného konania, jeho výchovnej funkcii ako aj ústavnému princípu rovnosti pred zákonom.

4.5 Suspenzívny účinok

Odvolanie, ktoré je podané včas a oprávnenou osobou, má suspenzívny (odkladný účinok). Význam suspenzívného účinku spočíva v tom, že podaním odvolania sa odkladá vykonateľnosť napadnutého rozsudku až do doby, kým rozhodnutie nebude pravomocné, to znamená do doby, kým o ňom nerozhodne odvolací súd. Odkladný účinok sa odvolaniu priznáva z dôvodu, že výkonom napadnutého rozhodnutia by mohol byť zmarený účel odvolania, resp. by mohla byť jeho výkonom spôsobená neodčiniteľná ujma.³¹ Ako som už vo svojej práci uviedol, základným účelom odvolania je, aby rozhodnutie súdu bolo zákonné, spravodlivé, prosté omylov a pochybností. Tým, že by odvolaniu nebol priznaný odkladný účinok a napríklad výrok o treste by bol vykonaný ešte predtým, ako bolo rozhodnutie, ktoré tento výrok obsahuje preskúmané, by inštitút odvolania strácal zmysel - rozhodnutia by totiž boli vykonané skôr, ako by sa zistilo, či sú správne.

Podľa § 139 odst. 2 TŘ v prípade, že podá odvolanie poškodená alebo zúčastnená osoba, nebráni to tomu, aby ostatné výroky rozhodnutia, napríklad výroky o vine a treste obžalovaného, nadobudli právnu moc a boli vykonané. To isté platí, ak odvolanie podá iba jeden z obžalovaných. V tomto prípade však môže dôjsť k prelomeniu právnej moci rozhodnutia a jeho následnej zmene pri aplikácii princípu *beneficium cohaesionis*.

4.6 Devolutívny účinok

Devolutívny (odvalovací) účinok odvolania znamená prenos (odvalenie) kompetencie rozhodnúť o odvolaní na súd vyššieho stupňa. Každé odvolanie má devolutívny účinok. TŘ v § 252 stanovuje, že o odvolaní proti rozsudku okresného súdu rozhoduje nadriadený krajský súd a o odvolaní proti rozsudku krajského súdu, ako prvostupňového súdu, rozhoduje

³¹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 2.vydání. Praha: Linde, 2002, s. 504.

nadriadený vrchný súd. O odvolaní proti rozsudku vojenského obvodového súdu rozhoduje nadriadený vyšší vojenský súd a o odvolaní proti rozsudku vyššieho vojenského súdu ako súdu prvého stupňa rozhoduje nadriadený vrchný súd.

Význam devolutívneho účinku spočíva v tom, že rozhodnutie, ktoré vydal súd prvého stupňa, je preskúmané nezávislým orgánom, ktorý má odbornejšie a kvalifikovanejšie obsadenie. Tým sa zvyšuje pravdepodobnosť, že prípadné pochybenia súdu prvého stupňa budú napravené a konečné rozhodnutie bude v súlade so zákonom.

5 Právna úprava odvolania

Nasledujúce podkapitoly poukazujú na skutočnosť, že celá právna úprava odvolania je koncipovaná tak, aby umožnila všetkým oprávneným osobám čo najjednoduchší prístup k tomuto opravnému prostriedku. Takto koncipovaná právna úprava sa stáva garanciou toho, že vďaka možnosti prieskumu čo najširšieho okruhu rozhodnutí, bude konečné rozhodnutie súdu spravodlivé, zákonné, prosté omylov a pochybností.

5.1 Predmet, rozsah a dôvody odvolania

Predmetom odvolania je podľa § 245 odst.1 TŘ nepravomocný rozsudok súdu prvého stupňa. Oprávnená osoba môže v podanom odvolaní rozhodnutie súdu prvého stupňa napádať v nasledujúcom rozsahu:

1. všetky výroky rozsudku, proti ktorým môže odvolateľ podať odvolanie podľa § 246 odst. 1 TŘ
2. podľa § 246 odst. 2 TŘ skutočnosť, že niektorý výrok učinенý nebol
3. konanie, ktoré predchádzalo vydaniu napadnutého rozhodnutia, pokiaľ v ňom boli porušené ustanovenia zákona, čo mohlo spôsobiť, že výrok je nesprávny alebo že chýba, vid'. § 246 odst. 2 TŘ

Dôvody odvolania TŘ výslovne neuvádza. Po splnení obsahových náležitostí môže oprávnená osoba podávať odvolanie z akéhokoľvek dôvodu, ktorý považuje za svojho pohľadu za významný. Obecne je možné napadnúť rozsudok súdu prvého stupňa z dôvodu nesprávnosti výroku rozsudku, absencie určitého výroku v rozsudku alebo pre porušenie ustanovení zákona o konaní, ktoré vydaniu rozsudku predchádzalo. Tento obecný rámec, podľa ktorého je možné napadnúť odvolanie, je vyjadrený v § 246 TŘ.

Nesprávnosť výroku rozsudku (*error in iudicando*) môžu spôsobiť jednak vady skutkové (*error in facto*) a jednak vady právne (*error in iure*), ktoré sa rozdeľujú na vady hmotneprávne a procesneprávne. Skutkové vady sa môžu vyskytovať v niekoľkých variantách, ktoré môžu byť aj vzájomne kombinované. Môžu spočívať v neúplnosti skutkového zistenia, nesprávnosti skutkového zistenia, nejasnosti skutkového zistenia a v rozpornosti skutkových zistení. Hmotneprávne vady spočívajú v nesprávnej aplikácii hmotného práva, či už trestného alebo iných hmotneprávnych noriem, na ktoré normy trestného práva odkazujú. Vady procesneprávne sú výsledkom porušenia procesných ustanovení o rozsudku.³²

³² CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 2.vydání. Praha: Linde, 2002, s. 500-501.

Z dôvodu absencie niektorého výroku v rozsudku podáva osoba oprávnená odvolanie, ak má za to, že rozhodnutie malo daný výrok obsahovať.

Odvolanie môže smerovať proti rozsudku aj keď boli porušené ustanovenia zákona o konaní, ktoré predchádzalo vydaniu rozsudku v prípade, ak by toto porušenie mohlo spôsobiť, že výrok je nesprávny alebo že chýba (error in procedendo).

Vada, spočívajúca v porušení ustanovení zákona nemusí mať skutočný vplyv na výrok a spôsobiť jeho nesprávnosť, resp. spôsobiť že výrok nebol učinенý. Postačí, že taká možnosť pripadá do úvahy.³³

5.2 Osoby oprávnené podať odvolanie

Osoby oprávnené podať odvolanie je možné rozdeliť do niekoľkých skupín podľa toho, v akom rozsahu môžu odvolanie napadnúť, podľa možnosti podať odvolanie v prospech alebo neprospech obžalovaného a podľa toho, či ide o osoby s tzv. samostatným odvolacím právom, resp. osoby bez tohto práva.

5.2.1 Štátny zástupca

Možnosti štátneho zástupcu pri podávaní odvolania sú najširšie. Štátny zástupca je totiž oprávnený podať odvolanie proti ktorémukoľvek výroku rozsudku, ohľadne ktorejkoľvek osoby (obžalovaný, poškodený, zúčastnená osoba), ktorej sa výrok priamo dotýka. Vyplýva to z § 246 odst. 1, písm. a) TŘ. Rozsudok môže napádať v prospech aj v neprospech obžalovaného, poškodeného alebo zúčastnenej osoby. Podľa § 247 odst. 1 TŘ môže ako jediný napadnúť rozsudok aj v neprospech obžalovaného. Výnimku z tohto pravidla predstavuje podľa § 247 odst. 1 TŘ druhá veta za stredníkom - oprávnenie poškodeného, ktorý uplatnil nárok na náhradu škody alebo nemajetkovej ujmy, alebo na vydanie bezdôvodného obohatenia, podať odvolanie v neprospech obžalovaného. Poškodený je však limitovaný tým, že toto odvolanie môže smerovať len proti výroku, ktorým bolo rozhodnuté o náhrade škody alebo nemajetkovej ujmy, alebo vydaní bezdôvodného obohatenia. O práve poškodeného podať odvolanie v neprospech obžalovaného bude pojednané v podkapitole 5.2.5. Štátny zástupca môže podať odvolanie v prospech obžalovaného aj proti jeho vôli. V prípade, že by toto odvolanie zobral štátny zástupca späť, plynie obžalovanému nová lehota k podaniu odvolania, a to od okamihu vyznenia, že odvolanie bolo vzaté späť, vid'. § 250 odst. 3 TŘ.

³³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 575.

Na základe tzv. veľkej novely je podľa § 249 odst. 2 TŘ *státní zástupce povinen v odvolání uvést, zda je podává, byť i zčásti, ve prospěch nebo v neprospěch obviněného*. Toto ustanovenie je významné z hľadiska aplikácie už spomínanej zásady *reformationis in peius* – vid'. podkapitola 4.3. Štátny zástupca je povinný uviesť označenie „v prospech“, resp. „v neprospech“ obžalovaného vo vzťahu ku každému napadnutému výroku a ku každému obžalovanému, ktorého sa odvolanie týka.³⁴ Zaujímavosťou tohto ustanovenia je podľa môjho názoru použitie termínu „obvinený“. Vzhľadom na to, že odvolanie je fakultatívna fáza trestného konania, ktorá nasleduje po konaní pred súdom prvého stupňa, javí sa podľa § 12 odst. 8 TŘ³⁵ vhodnejšie použiť termín „obžalovaný“, keďže konanie pred súdom prvého stupňa sa už uskutočnilo, z obvineného sa stal podľa § 12 odst. 8 TŘ obžalovaný. Podobne je tomu aj v niektorých ďalších ustanoveniach, týkajúcich sa odvolania v trestnom konaní, napríklad v § 249 odst. 2 TŘ, 259 odst. 3 TŘ, 263 odst. 6 TŘ. Zákonodarca v § 12 odst. 7 TŘ uvádza, že *pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného, rozumí se obviněným též obžalovaný a odsouzený*. Vzhľadom na § 12 odst. 8 TŘ a na to, že normy trestného práva sa vyznačujú vysokým stupňom precíznosti, považujem používanie pojmu „obvinený“, v normách týkajúcich sa konania pred súdom, prinajmenšom za zvláštne.

Štátny zástupca zohráva aj v procese odvolania nenahraditeľnú úlohu. To sa odzrkadľuje v jeho širokých procesných možnostiach pri podávaní odvolania. Keďže disponuje oprávnením podať odvolanie nielen v neprospech, ale aj v prospech obžalovaného a dokonca aj oprávnením podať odvolanie proti vôli obžalovaného, musí dbať na to, že zastupuje štát a verejný záujem. Z tohto dôvodu, v prípade, ak má za to, že rozhodnutie súdu nie je v súlade so zákonom, je povinný podať odvolanie aj v prospech obžalovaného. V jeho postavení musí byť teda nutne zachovaný aj prvok objektivity, pretože len tak bude naplnený účel trestného konania.³⁶

5.2.2 Obžalovaný

Obžalovaný môže podať odvolanie podľa § 246 odst. 1, písm. b) TŘ, pre nesprávnosť výroku, ktorý sa ho priamo dotýka. Odvolanie môže podať len vo svoj prospech. Proti rozsudku, ktorým bol obžalovaný oslobodený spod obžaloby, môže obžalovaný podať odvolanie len vtedy, ak ho súd prvého stupňa oslobodil spod obžaloby z niektorého z dôvodov uvedených v § 226 TŘ, a to len vtedy, pokiaľ bol oslobodený spod obžaloby

³⁴ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1956.

³⁵ § 12 odst. 8 TŘ: „*Po nařízení hlavního líčení se obviněný označuje jako obžalovaný*.“

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1934.

z dôvodu, ktorý je pre neho menej priaznivejší ako iný dôvod, ktorý je tam uvedený.³⁷ Celkovo najpriaznivejší dôvod všeobecne pre obžalovaného je uvedený v § 226 TŘ pod písmenom a) a teda, že nebolo preukázané, že sa stal skutok, pre ktorý je obžalovaný stíhaný. „Priaznivost“ dôvodu sa však vždy musí posudzovať na základe konkrétnych skutočností. V prípade, že by bolo bez akýchkoľvek pochybností dokázané, že skutok, ktorý je uvedený v žalobnom návrhu sa stal a je trestným činom, môže byť oslobodenie spod obžaloby z dôvodu, že nebolo preukázané, že tento skutok spáchal obžalovaný pre neho najpriaznivejším dôvodom. V takom prípade obžalovaný nemôže odvolanie podať, pretože by sa jednalo o odvolanie podané v jeho neprospech.³⁸

Za obžalovaného (v jeho mene), ktorý je zbavený spôsobilosti k právnym úkonom, resp. je jeho spôsobilosť k právnym úkonom obmedzená, môže podať odvolanie jeho zákonný zástupca a v prípade, že zákonný zástupca takto učiniť nemôže a existuje nebezpečenstvo omeškania, môže odvolanie za obžalovaného podať ustanovený opatrovník. Za obžalovaného môže podať odvolanie taktiež jeho obhajca. Obhajca nikdy nemôže podať odvolanie vlastným menom, ale vždy len v zastúpení obvineného ako úkon obhajoby, pretože nie je osobou so samostatným odvolacím právom.³⁹ Vyššie uvedené osoby môžu podľa § 247 odst. 2 TŘ v prípade, že je obžalovaný zbavený spôsobilosti k právnym úkonom, resp. jeho spôsobilosť k právnym úkonom je obmedzená, podať odvolanie aj proti jeho vôli.

Z § 33 odst. 1 TŘ vyplýva, že právo podať opravný prostriedok prislúcha obžalovanému aj vtedy, ak je zbavený spôsobilosti k právnym úkonom, alebo je jeho spôsobilosť k právnym úkonom obmedzená. Toto právo obžalovaného nie je podmienené súhlasom zákonného zástupcu.

5.2.3 Osoby so samostatným odvolacím právom

Osoby so samostatným odvolacím právom sú podľa § 247 odst. 2 TŘ príbuzní obžalovaného v priamom pokolení, súrodenci, osvojiteľ, osvojenec, manžel, partner a druh. V prospech mladistvého obžalovaného môže podľa § 72 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.⁴⁰ podať odvolanie aj orgán sociálno – právnej ochrany detí (ďalej len „OSPOD“). Hore uvedené osoby a OSPOD môžu podať odvolanie iba v prospech obžalovaného a v rovnakom rozsahu ako obžalovaný. Podávajú ho vlastným menom, to znamená, že ich odvolanie obstojí vedľa

³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1934.

³⁸ Rozhodnutie, publikované pod značkou B2/89 – 7 – II. Sb. rozh. tr.

³⁹ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 27. júna 2002, sp. zn. 3Tdo 294/2002.

⁴⁰ zákon č. 218/2003 Sb., zákon o zodpovednosti mládeže za protiprávni činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v znení neskorších predpisov

odvolania podaného obžalovaným a obžalovaný nemá možnosť odvolanie podané jedným z týchto subjektov vziať späť.

Naopak obmedzenie ich samostatného odvolacieho práva v prospech osoby obžalovaného spočíva v nemožnosti vziať späť odvolanie bez jeho súhlasu.⁴¹ Vyššie uvedená skupina osôb, s výnimkou OSPOD, taktiež nemôže podať odvolanie proti vôli obžalovaného. Svoju vôľu však musí obžalovaný prejavovať jasne, určite a právne relevantným spôsobom tak, aby o obsahu tohto prejavu nevznikli žiadne pochybnosti. „*Sama skutečnost, že se obviněný po vyhlášení rozhodnutí a poučení o možnosti podat opravný prostředek nevyjádřil, neznamená, že opravný prostředek, který podal za něho obhájce, je podán proti vůli obviněného. Není možno proto takový opravný prostředek zamítnout z důvodu, že byl podán neoprávněnou osobou.*“⁴² Posledným obmedzením samostatnosti odvolacieho práva je uplynutie lehoty pre podanie odvolania týmito osobám v rovnaký deň ako obžalovanému, vid'. § 248 odst. 3 TŘ.

5.2.4 Zúčastnená osoba

Zúčastnená osoba môže podľa § 246 odst. 1, písm. c) TŘ podať odvolanie len do výroku o zhabaní veci. V prípade, že je zbavená spôsobilosti k právnym úkonom, alebo je jej spôsobilosť k právnym úkonom obmedzená, môže za ňu podať odvolanie jej zákonný zástupca, vid'. § 44 TŘ.

5.2.5 Poškodený

Poškodený môže podľa § 246 odst. 1, písm. d) TŘ podať odvolanie v neprospech obžalovaného, a to len do výroku o náhrade škody, nemajetkovej ujmy alebo vydání bezdôvodného obohatenia. Je teda jedinou osobou okrem štátneho zástupcu, ktorá môže, avšak len v uvedenom rozsahu, podať odvolanie v neprospech obžalovaného. Podmienkou je, že si musí hore uvedené nároky uplatniť riadne a včas v trestnom konaní, t. j. najneskôr pred zahájením dokazovania na hlavnom pojednávaní. Ak by poškodený splnil tieto podmienky a súd by napriek tomu neučinil výrok, ktorým by ho v celom, poprípade v časti nároku odkázal na občianskoprávne konanie, poškodený sa môže voči takémuto postupu súdu odvolať. Môže tak urobiť najmä z dôvodu, že aj takýto výrok môže byť pre neho dôležitý z hľadiska premlčania podľa občianskeho a obchodného práva.⁴³ Vzhľadom na to, že výrok

⁴¹ §250 odst. 3 TŘ: „Odvolání podané ve prospěch obžalovaného jinou oprávněnou osobou nebo za obžalovaného obhájcem nebo zákonným zástupcem může být vzato zpět jen s výslovným souhlasem obžalovaného.“

⁴² Stanovisko Najvyššieho súdu SR, sp. zn. Tpj 18/72.

⁴³ Rozhodnutie, publikované pod značkou R II/1962 Sb. rozh. tr.

o povinnosti obžalovaného nahradiť škodu je možné učiť len v odsudzujúcom rozsudku, poškodený sa nemôže odvolať proti výroku oslobodzujúceho rozsudku, ktorým bol odkázaný na občianskoprávne konanie.⁴⁴

Za poškodeného, ktorý je zbavený spôsobilosti k právnym úkonom, resp. je jeho spôsobilosť k právnym úkonom obmedzená, podáva odvolanie zákonný zástupca. Ďalšími osobami, ktoré môžu podať odvolanie za poškodeného v jeho mene sú opatrovník, zmocnenec a spoločný zmocnenec.

5.3 Lehota, miesto podania, príslušnosť súdu, obsah odvolania, vzdanie sa a späťvzatie odvolania, konanie pred súdom prvého stupňa

Odvolanie sa podáva do 8 dní od doručenia odpisu rozsudku na súde, proti ktorého rozhodnutiu smeruje. V prípade, že sa rozsudok doručuje okrem obžalovaného aj obhajcovi a zákonnému zástupcovi, plynie lehota od doručenia, ktoré bolo vykonané najneskôr. „Odvolanie je účinne podané aj pred doručením odpisu rozsudku, avšak až po jeho vyhlásení.“⁴⁵ Podľa § 252 TŘ rozhoduje o odvolaní proti rozsudku okresného súdu nadriadený krajský súd a o odvolaní proti rozsudku vojenského obvodového súdu nadriadený vyšší vojenský súd. Vrchný súd rozhoduje o odvolaniach proti rozsudkom krajských alebo vyšších vojenských súdov ako súdov prvého stupňa. Otázka obsahových náležitostí odvolania je v mojej práci podrobne rozobratá v podkapitole 6.4.

Sloboda odvolacieho práva je zaručená inštitútom vzdania sa odvolania a inštitútom späťvzatia odvolania. Osoba oprávnená podať odvolanie sa môže podľa § 250 odst. 1 TŘ vzdať tohto práva. Prejav vôle vzdať sa odvolania musí byť výslovný, splňovať všetky obsahové aj formálne náležitosti odvolania a musí byť učený voči súdu, ktorý vo veci rozhodol alebo odvolaciemu súdu. Bližšie k tejto problematike aj v podkapitole 6.1 mojej práce.

Podané odvolanie je taktiež možné vziať späť. Tento dispozitívny úkon upravuje TŘ v § 250 odst. 2, 3 a 4. Oprávnená osoba môže vziať odvolanie späť až do doby, kým sa odvolací súd odoberie k záverečnej porade. Odvolanie štátneho zástupcu môže za neho vziať späť nadriadený štátny zástupca. Štátny zástupca môže odvolanie podané v prospech obžalovaného vziať späť aj bez jeho súhlasu, na rozdiel od iných oprávnených osôb, zákonného zástupcu a obhajcu, ktorí na to potrebujú jeho výslovný súhlas. V prípade, že zoberie štátny zástupca

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 573.

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1879.

odvolanie podané v prospech obžalovaného späť, obžalovanému beží nová lehota na podanie od okamihu vyrozumenia o späťvzati.

Vzdanie sa odvolania štátnym zástupcom a obžalovaným po vyhlásení rozsudku alebo v súdom stanovenej lehote po vyhlásení rozsudku a ich prehlásenie, že netrvajú na vyhotovení odôvodnenia a prehlásenie obžalovaného, že si nepraje, aby v jeho prospech podávali odvolanie iné oprávnené osoby, je podľa § 129 odst. 2 TŘ predpokladom pre vyhotovenie zjednodušeného rozsudku, ktorý neobsahuje odôvodnenie.

Úkony súdu prvého stupňa sú podrobne rozpracované v podkapitole 6.4.

5.4 Priebeh konania pred odvolacím súdom

Priebeh konania pred odvolacím súdom je upravený v § 263 TŘ. O odvolaní sa rozhoduje na verejnom zasadaní. Na neverejnom zasadnutí sa rozhoduje len o odmietnutí alebo zamietnutí odvolania, prerušení trestného stíhania a v zákonom stanovených prípadoch o zrušení rozsudku. Na verejnom zasadnutí sa musí zúčastniť štátny zástupca. Účasť obhajcu obžalovaného sa vyžaduje vo všetkých prípadoch, kedy je jeho účasť povinná na hlavnom pojednávaní. V prípade, že súd nepovažuje účasť obvineného na pojednávaní za nutnú, nepredvolá ho, iba ho vyrozumie.⁴⁶ Bez účasti obžalovaného sa môže konať verejné zasadnutie len vtedy, ak bol riadne predvolaný, poprípade vyrozumený. Po zahájení verejného zasadnutia nasleduje prednes napadnutého rozsudku predsedom senátu alebo ním určeným členom a prednes odvolania a jeho odôvodnenia odvolateľom. Po ňom sa vyjadrí štátny zástupca a osoby, ktoré môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté. Tieto osoby, spolu so štátnym zástupcom, sú taktiež oprávnené podať návrh na vykonanie dôkazov. Ďalšou fázou je dokazovanie, ktoré je podrobne rozobraté v podkapitole 6.2.1.

5.5 Rozhodnutia odvolacieho súdu: zamietnutie a odmietnutie odvolania, prerušenie trestného stíhania

Odvolací súd po tom, ako mu súd prvého stupňa predloží spis, odvolanie podľa § 253 TŘ môže zamietnuť alebo odmietnuť. Súd zamietne odvolanie, ktoré je podané oneskorene, neoprávnenou osobou alebo osobou, ktorá sa predtým výslovne vzdala práva ho podať, resp. podané odvolanie účinne vzala predtým späť. Sankciu za nesplnenie obligatórných obsahových náležitostí odvolania predstavuje možnosť odvolacieho súdu takéto odvolanie odmietnuť.

⁴⁶ Rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích z dňa 6. mája 2002, sp. zn. 3 To 709/2001.

V prípade, že odvolací súd odvolanie nezamietne alebo neodmietne, preskúma podľa § 254 TŘ napadnutý výrok rozsudku v rozsahu uvedenom v podkapitolách 6.3 a 6.3.1. Na základe vykonaného prieskumu môže odvolací súd prerušiť trestné stíhanie, zamietnuť odvolanie ako nedôvodné alebo napadnuté rozhodnutie zrušiť.

Odvolací súd môže taktiež prerušiť trestné stíhanie, ak počas odvolacieho konania vyjde najavo, že po vyhlásení napadnutého rozsudku už nie je možné obvineného pre ťažkú chorobu postaviť pred súd, alebo že obvinený trpí duševnou chorobou, pre ktorú nedokáže pochopiť zmysel trestného stíhania, prípadne preto, že obvinený bol vydaný, resp. vyhostený do cudziny. Trestné stíhanie odvolací súd preruší aj vtedy, ak sa navrhuje odovzdanie trestného stíhania do cudziny, vo veci sa vyskytli predbežné otázky patriace do pôsobnosti Súdneho dvora Európskej únie, obžalovanému sa nedá doručiť predvolanie na verejné zasadnutie, alebo ak má súd za to, že zákon, ktorý sa aplikoval je v rozpore s ústavným poriadkom.

5.6 Rozhodnutia odvolacieho súdu: zrušenie napadnutého rozsudku

Odvolací súd podľa § 257 TŘ zruší napadnutý rozsudok a v rozsahu zrušenia učiní rozhodnutia, ktoré mal urobiť vo veci už súd prvého stupňa, keďže podmienky stanovené v zákone pre takéto rozhodnutie existovali už v konaní pred prvostupňovým súdom. Týmto rozhodnutiami sú: predloženie veci k rozhodnutiu o príslušnosti, postúpenie veci inému orgánu, zastavenie trestného stíhania a prerušenie trestného stíhania. Odvolací súd zastaví trestné stíhanie aj bez toho, aby zrušil napadnutý rozsudok, a to vtedy, ak po vyhlásení napadnutého rozsudku bola udelená obžalovanému milosť alebo amnestia, trestné stíhanie bolo premlčané, alebo nebol daný súhlas poškodeného, resp. bol tento súhlas vzatý späť a trestné stíhanie je týmto súhlasom podmienené.

Odvolací súd zruší napadnutý rozsudok aj z dôvodov uvedených v § 258 TŘ. Tieto dôvody sú:

1. Podstatné vady konania, ktoré predchádzalo rozsudku v prípade, že mohli mať vplyv na správnosť a zákonnosť preskúmanej časti rozsudku. Viac o tomto dôvode aj v podkapitole 6.5. mojej práce.
2. Vady rozsudku, ktorými môžu byť jeho nejasnosť, neúplnosť skutkových zistení preskúmanej časti rozsudku, resp. nevysporiadanie sa so všetkými dôležitými okolnosťami pre rozhodnutie. Na základe rozhodnutia, ktoré bolo publikované pod č. 53/1992 Sb. rozh tr. však odvolací súd nie je oprávnený zrušiť napadnuté rozhodnutie podľa § 258 odst. 1 písm. b) TŘ, pokiaľ súd prvého stupňa postupoval pri hodnotení

dôkazov dôsledne podľa § 2 odst. 6 TŘ len preto, že sám na základe svojho presvedčenia hodnotil tie isté dôkazy s iným do úvahy prichádzajúcim výsledkom. V takom prípade sa totiž napadnutému rozsudku nedá vytknúť žiadna vada v zmysle hore uvedeného ustanovenia.⁴⁷

3. Pochybnosti o správnosti skutkových zistení ohľadom preskúmvanej časti rozsudku, alebo potreba vykonať k objasneniu veci rozsiahle dokazovanie, ktoré by nahrádzovalo činnosť súdu prvého stupňa.
4. Porušenie trestného zákona v preskúmvanej časti rozsudku.
5. Uloženie neprimeraného trestu v preskúmvanej časti rozsudku.
6. Nesprávne rozhodnutie o uplatnenom nároku poškodeného v preskúmvanej časti rozsudku.

V prípade, že je možné oddeliť napadnutú časť od rozsudku, zruší odvolací súd rozsudok iba v tejto časti. Podľa § 258 odst. 2 TŘ však platí, že ak zruší odvolací súd, aj keď len z časti výrok o vine, zruší vždy zároveň celý výrok o treste, ako aj ďalšie výroky, ktoré majú vo výroku o vine svoj podklad.

5.6.1 Rozhodnutia odvolacieho súdu po zrušení napadnutého rozsudku

Po zrušení napadnutého rozsudku alebo jeho časti môže odvolací súd:

1. Obmedziť sa iba na jeho zrušenie, ak vo veci nie je potrebné učiniť nové rozhodnutie (§ 259 odst.1 TŘ).
2. Vrátiť vec súdu prvého stupňa, aby ju v potrebnom rozsahu znovu prejednal a rozhodol (§ 259 odst.1 TŘ). Bližšie o tejto možnosti aj v podkapitole 6.2.
3. Sám vo veci rozhodnúť rozsudkom (§ 259 odst. 3 TŘ). Podmienky, za ktorých tak môže učiniť sú podrobne rozpracované v podkapitole 6.2 mojej práce.
4. Vrátiť vec štátnemu zástupcovi k došetreniu (§ 260 TŘ). Vid'. aj podkapitola 6.5.
5. Odkázať poškodeného s jeho nárokom na náhradu škody na občianskoprávne konanie v prípade, že napadnuté rozhodnutie zrušil v časti týkajúcej sa náhrady škody, nemajetkovej ujmy v peniazoch alebo o vydaní bezdôvodného obohatenia, pokiaľ v tejto veci sám nerozhodol (§ 265 TŘ).

Podľa § 259 odst. 2 TŘ môže odvolací súd sám rozhodnúť o chýbajúcom výroku, poprípade ho doplniť bez toho, aby zrušil pôvodný rozsudok. Tieto úkony môže vykonať na príkaz odvolacieho súdu aj súd prvého stupňa po vrátení veci.

⁴⁷ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 15. augusta 1991, sp. zn. 11 Tz 53/91.

5.7 Konanie na súde prvého stupňa po vrátení veci

§ 264 odst. 1 TŘ stanovuje, že prvostupňový súd je po vrátení veci povinný vykonať úkony a doplnenia, ktoré mu odvolací súd nariadil. Rozsah nového prejednaní veci určuje odvolací súd rozsahom zrušenia pôvodného rozsudku, to znamená, že prvostupňový súd nebude znovu prejednávať a rozhodovať o nezrušenej časti rozsudku alebo o časti, o ktorej rozhodol odvolací súd sám rozsudkom.⁴⁸

Pri novom prejednaní veci je prvostupňový súd viazaný právnym názorom odvolacieho súdu v otázkach hmotného práva, procesného práva a v otázkach vykonávania dôkazov. V otázke dokazovania však prvostupňový súd nie je viazaný rozsahom, ktorý mu nariadil odvolací súd v prípade, že na základe vykonaných dôkazov vyvstala potreba vykonať aj ďalšie dôkazy nad rámec rozhodnutia odvolacieho súdu.⁴⁹ V prípade nesprávne zisteného skutkového stavu môže odvolací súd vo svojom záväznom právnom názore vyjadriť len to, v akých smeroch je potrebné dokazovanie doplniť, čím je potrebné sa zaoberať, nesmie však dávať záväzné pokyny k tomu, ako hodnotiť dôkazy.⁵⁰

Aj pre konanie pred súdom prvého stupňa po vrátení veci platí už spomínaná zásada zákazu reformationis in peius, vid'. podkapitola 4.3.

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 605.

⁴⁹ FENYK Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a Trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou*. 2.díl – *Trestní řád*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010, s.737.

⁵⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z dňa 21. decembra 1967, sp. zn. 9 Tz 78/67.

6 Tzv. veľká novela č. 265/2001 Sb.

V tejto kapitole sú podrobnejšie rozpracované zmeny uskutočnené tzv. veľkou novelou, porovnania charakteru, významu a fungovania jednotlivých inštitútov odvolacieho konania pred a po novele. Tzv. veľká novela, ktorá bola vykonaná zákonom č. 265/2001 Sb. (ďalej len „novela“) mala ďalekosiahly dopad na konanie o odvolaní. Dotkla sa viacerých základných inštitútov, ktoré tento riadny opravný prostriedok profilujú, a to tak významným spôsobom, že v literatúre je charakter zákona č. 265/2001 Sb. označovaný ako rekodifikačný.⁵¹

Zmeny prinesené novelou sa týkajú uplatnenia základných zásad v konaní o odvolaní. Do popredia predovšetkým vystupuje zásada dispozičná, a to na úkor zásady oficiality. Podstatným spôsobom bol taktiež novelizovaný spôsob vybavenia veci. Novelizácia sa prejavila zmenou kasačného princípu s apelačnými prvkami na princíp apelačný s kasačnými prvkami. Ďalej bola rozšírená možnosť vykonávať dôkazy pred odvolacím súdom a možnosť odvolacieho súdu meniť skutkový stav, ktorý bol zistený pred súdom prvého stupňa. Ďalšie zmeny sa týkajú rozsahu prieskumnej povinnosti odvolacieho orgánu, zavedenia nových obligatórných obsahových náležitostí odvolania, postupu pri odstraňovaní väd odvolania, zavedenia novej možnosti rozhodnutia o podanom odvolaní - možnosť odmietnuť odvolanie, ktoré neobsahuje obligatórne obsahové náležitosti. Zmeny sa dotkli tiež niektorých kasačných oprávnení súdu a oprávnenia vrátiť vec späť štátnemu zástupcovi k došetreniu.

6.1 Dispozičná zásada a jej uplatnenie po tzv. veľkej novele

Po novele vystupuje do popredia dispozičná zásada na úkor zásady oficiality a stáva sa tak vedúcou zásadou odvolacieho konania. Vzhľadom na to, že odvolacie konanie je fakultatívna časť trestného konania, ktorá môže byť zahájená iba dispozitívnym úkonom – podaním odvolania, nevznikajú pochybnosti o uplatnení tejto zásady.

Podstatnú zmenu v intenzite prejavu dispozičnej zásady priniesla novela v súvislosti s povinnosťou odôvodniť podané odvolanie tak, aby bolo z neho patrné, ktoré výroky sú ním napádané a aké vady sú rozhodnutiu, poprípade konaniu, ktoré vydaniu rozhodnutia predchádzalo, vytýkané. Keďže zákonodarca nesplnenie tejto povinnosti sankcionuje podľa § 253 odst. 3 TŘ odmietnutím podaného odvolania, je možné uvažovať nie o dispozičnom

⁵¹ PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11- 12, s.93.

práve, ale dokonca o akejsi „povinnosti disponovať s návrhom“.⁵² Rozšírenie prejavov dispozičnej zásady je možné pozorovať aj v ďalších inštitútoch, ktorých sa novela dotkla - vid'. nasledujúci text.

V súvislosti s dominantným postavením dispozičnej zásady v konaní o odvolaní považujem za potrebné poukázať na určitý problematický aspekt. Ten sa prejavuje v inštitútoch, v ktorých sa disponuje s odvolacím právom, a teda pri vzdaní sa a späťvzatí odvolania. V judikatúre sa uvádza, že je možné vzdať sa odvolania len ohľadne všetkých výrokov rozhodnutia.⁵³ Langer vo svojom článku poukazuje na to, že tento postup bol pred novelou odôvodnený existenciou revízneho postupu súdu pri preskúvaní rozhodnutia. Súhlasím s autorom tohto článku, ktorý zastáva názor, že vzhľadom na súčasné primárne postavenie dispozičnej zásady v konaní o odvolaní by mala byť odvolateľovi daná možnosť vzdať sa odvolania, poprípade ho zobrať späť len v niektorých častiach.⁵⁴ Mám za to, že keď je obžalovanému uložená hore uvedená „povinnosť disponovať s návrhom“, neexistuje dôvod, prečo by svoju spokojnosť, resp. nespokojnosť s určitými výrokmi rozhodnutia nemohol vyjadriť tak, že by sa práva na odvolanie ohľadne určitých častí rozhodnutia vzdal. To isté by malo platiť aj o späťvzatí odvolania.

6.2 Apelačný a kasačný princíp po tzv. veľkej novele

Základná charakteristika týchto špeciálnych princípov, súvisiacich so spôsobom vybavenia vecí v odvolacom konaní, je uvedená v podkapitolách 4.2.1 a 4.2.2. Po novele je úprava odvolania založená na dominujúcom apelačnom princípe s modifikujúcimi kasačnými prvkami. Novelizácia v tejto oblasti sa týkala predovšetkým možnosti dokazovania pred súdom druhého stupňa a oprávnenia súdu druhého stupňa vo veci meritórne rozhodnúť rozsudkom.

6.2.1 Právna úprava spôsobu vybavenia vecí odvolacím súdom pred a po novele

Do 31.12.2001 bolo konanie o odvolaní založené na kasačnom princípe s modifikujúcimi apelačnými prvkami. Charakteristické pre tento princíp bolo to, že v prípade, ak súd odvolaniu vyhovel a zrušil napadnutý rozsudok, vec vrátil súdu prvého stupňa na opätovné rozhodnutie vo veci, spolu s jeho právnym názorom, ktorý bol pre súd prvého stupňa záväzný. Odvolací súd vo veci sám rozhodol rozsudkom len výnimočne.

⁵² PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11- 12, s. 98.

⁵³ Rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích z dňa 27. februára 2002, sp. zn. 3 To 87/2002.

⁵⁴ LANGER, Petr. Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č.5, s. 130.

Kasačný princíp sa na úkor apelácie prejavoval tak, že dôkazy bolo pred odvolacím súdom možné vykonávať len za zákonom stanovených podmienok. § 263 odst. 6 TŘ (v znení pred novelou) stanovil, že *důkazy před odvolacím soudem se zpravidla neprovádějí. Jen výjimečně může odvolací soud řízení doplnit důkazy, nezbytnými k tomu, aby o odvolání mohl rozhodnout.* V súčasnom novelizovanom znení tohto ustanovenia sa uvádza, že *po přednesení návrhů ve veřejném zasedání provede odvolací soud důkazy potřebné pro rozhodnutí o odvolání.* Modifikujúcim kasačným prvkom tohto ustanovenia v súčasnom znení je podmienka, že dokazovanie nemôže byť rozsiahle a obtiažne vykonateľné, teda také, ktoré by nahrádzalo činnosť súdu prvého stupňa. Všeobecne platí, že najlepšie podmienky pre zistenie skutkového stavu má súd prvého stupňa. Význam tohto kasačného prvku spočíva v ochrane práva obžalovaného na obhajobu. Ak by odvolací súd vykonával rozsiahle a obtiažne dokazovanie, ktoré by malo za následok podstatnú zmenu skutkového stavu, na základe ktorého by rozhodol, stratil by obžalovaný možnosť sa voči takýmto skutkovým zisteniam odvolať. „Platí tu totiž priama úmera v tom zmysle, že čím je širšie uplatnenie apelačných prvkov, tým je obžalovaný vystavený väčšiemu nebezpečenstvu závažnejších zmien ako v skutkovom stave, tak aj v právnom posúdení.“⁵⁵ Aj po vykonaní dôkazov podľa § 263 odst. 6 TŘ, odvolaciemu súdu nič nebráni v tom, aby napadnuté rozhodnutie zrušil podľa § 258 odst. 1 TŘ a vec vrátil súdu prvého stupňa, ak by mal za to, že ďalšie dokazovanie by nahrádzovalo činnosť súdu prvého stupňa.⁵⁶ V praxi sa však často stáva, že odvolacie súdy rámcem rozsahu možnosti vlastného dokazovania prekračujú, a tak nahrádzajú činnosť súdov prvého stupňa.⁵⁷ Myslím si, že je to celkom prirodzené, pretože odvolacie súdy týmto konaním chcú prispieť k zrýchleniu súdneho konania. Na druhej strane to ale môže mať negatívny vplyv na právo obžalovaného na obhajobu.

V znení TŘ pred účinnosťou novely bolo v § 259 odst. 1 TŘ stanovené, že ak by po zrušení napadnutého rozsudku bolo treba urobiť nové rozhodnutie vo veci, odvolací súd vráti vec spravidla súdu prvého stupňa na dodatočné prejednanie a rozhodnutie. Novelizácia tohto ustanovenia zmenila preferovanie vrátenia veci súdu prvého stupňa na „možnosť“ vrátiť vec súdu prvého stupňa v prípade, že by šlo o vadu, ktorú by nebolo možné odstrániť na verejnom zasadaní. Tieto vady môžu spočívať predovšetkým v tom, že skutkové zistenia sú tak nedostatočné, že by bolo nutné hlavné pojednávanie opakovať, alebo vykonať rozsiahle

⁵⁵ LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s.224.

⁵⁶ Rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích z dňa 24. januára 2002, sp. zn. 4 To 928/2001.

⁵⁷ VANTOUCH, Pavel. Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného. *Právní rádce*, 2005, č.12, s. 43.

a obtiažne vykonateľné dokazovanie. Prechod od kasačného princípu, vyjadreného spojením „spravidla vráti“ k apelačnému princípu, vyjadreného slovným spojením „môže vrátiť len ak...“ je badateľný. Dôvodová správa k novele uvádza ohľadom možnosti kasačného postupu odvolacieho súdu nasledovné: „Aj v prípadoch, keď zákon umožní vec vrátiť súdu prvého stupňa, bude musieť odvolací súd zväžiť účelnosť takéhoto postupu predovšetkým s ohľadom na rozsah potrebného doplnenia dokazovania. Vrátenie veci by mal voliť ako krajnú možnosť.“⁵⁸

Novelizované znenie § 259 odst. 1 TŘ nenúti odvolací súd k vráteniu veci súdu prvého stupňa, naopak mu dáva len možnosť tak urobiť. Problematickým aspektom tohto ustanovenia po tzv. veľkej novele je otázka, kedy má súd aplikovať kasačný princíp a kedy má vo veci rozhodnúť sám. Vzhľadom na to, že proti rozhodnutiu o odvolaní nie je prípustný žiadny riadny opravný prostriedok, má postup, ktorý si súd zvolí, vplyv na právo na obhajobu obžalovaného. Pipek vo svojom článku vidí riešenie problému v takej formulácii tohto ustanovenia, kde by bola stanovená obligatórnosť kasačného zrušenia a vrátenia veci a nielen možnosť takého postupu. Ďalej navrhuje, aby bola úprava doplnená o tzv. absolútne kasačné dôvody, ktoré by predstavovali zásadné formálne vady v konaní pred súdom prvého stupňa.⁵⁹ Iné riešenie bolo prezentované v návrhu vecného zámeru nového TŘ, ktorý bol schválený uznesením vlády Českej republiky č. 996/2008 Sb. Ten očividne počítal s rozširovaním apelačných prvkov v konaní o odvolaní a obsahoval návrh zvláštneho opravného prostriedku, ktorým by mala byť žiadosť orgánu, ktorému bola vec vrátená, o revízne preskúmanie rozhodnutia o vrátení. Jeho zvláštnosť spočíva v tom, že ho nepodáva žiadna zo strán ale súd. Orgánom rozhodujúcim o tomto opravnom prostriedku a zároveň zjednocujúcim judikatúru v danej oblasti by mal byť Najvyšší súd.⁶⁰ Takéto riešenie sa nezdá byť koncepčne najlepším, pretože z neho vyplýva, že zákonodarca sa snaží pôsobiť mocensky na následok (správnosť rozhodnutia o vrátení veci) bez toho, aby pôsobil na príčinu (nedokonalú právnu úpravu).⁶¹ Navyše konanie o tomto opravnom prostriedku by celkovo celé konanie neúmerne predĺžilo. Z týchto dôvodov sa domnievam, že lepším riešením by bolo zaviesť obligatórnu kasačnú povinnosť v prípade naplnenia absolútnych kasačných dôvodov.

⁵⁸ Dôvodová správa- 785/0 Vládní návrh zákona kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, září 2000, k bodům 170 až 182.

⁵⁹ PIPEK, Jirí. Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 3, s.54.

⁶⁰ LANGER, Petr. Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 5, s. 131.

⁶¹ VOČKA, Vladimír. K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 8, s. 244.

V právnej úprave odvolania pred novelou bolo v § 259 odst. 3 TŘ uvedené: *rozhodnout sám rozsudkem ve věci může odvolací soud, jen je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě důkazy provedenými před odvolacím soudem doplněn.* V novelizovanom znení tohto ustanovenia sa prejavujú prvky apelačného princípu v tom, že odvolací súd môže vo veci sám rozhodnúť rozsudkom len na základe skutkového stavu, ktorý bol pred odvolacím súdom nielen doplnený ale aj zmenený. Odchýliť sa od skutkového stavu, zisteného súdom prvého stupňa, môže odvolací súd podľa § 259 odst. 3 TŘ len vtedy, ak znova vykonal niektoré pre skutkové zistenie podstatné dôkazy, ktoré boli vykonané už na hlavnom pojednávaní alebo vtedy, ak originálne vykonal dôkazy, ktoré neboli vykonané na hlavnom pojednávaní. „V druhom prípade teda nemusí ísť o nedostatok činnosti súdu prvého stupňa, ale o reakciu na nové skutočnosti a dôkazy uplatnené až v podanom odvolaní alebo v samotnom priebehu konania o odvolaní.“⁶² Keďže sa apelačný princíp uplatňuje vo svojej úplnej podobe (úplná apelácia), je možné odvolanie oprieť o nové skutočnosti a dôkazy. Odvolací súd však podľa § 259 odst. 5 TŘ nemôže sám rozhodnúť tak, že obžalovaného uzná za vinného zo skutku, pre ktorý bol napadnutým rozsudkom oslobodený spod obžaloby, a taktiež nemôže obžalovaného sám uznať za vinného z ťažšieho trestného činu, než z akého ho mohol v napadnutom rozsudku uznať za vinného súd prvého stupňa.

Do TŘ bol novelou pridaný siedmy odstavec § 263 TŘ. V tomto ustanovení sa prejavuje zásada bezprostrednosti, a to tak, že odvolací súd môže z hľadiska zmeny alebo doplnenia skutkových zistení prihliadať iba k dôkazom, ktoré boli vykonané vo verejnom zasadaní pred odvolacím súdom. Tieto dôkazy hodnotí v nadväznosti na dôkazy vykonané pred súdom prvého stupňa, ktorých hodnotením je viazaný. Výnimku logicky predstavujú dôkazy, ktoré odvolací súd sám znova vykonal. Z uvedeného vyplýva, že zákonodarca sledoval zakotvením tohto ustanovenia snahu o prepojenie a rešpektovanie sa navzájom medzi jednotlivými inštanciami pri hodnotení dôkazov.

6.2.2 Apelačný a kasačný princíp – výhody a nevýhody

Princíp apelačný a kasačný majú svoje výhody aj nevýhody. Zákonodarcovi je zverená neľahká úloha pri určení, ktorý z týchto princípov bude pre konanie o odvolaní profilujúci, a ktorý bude mať len modifikačnú funkciu. V nasledujúcom texte poukážem na konkrétne klady a zápory pri používaní týchto princípov.

⁶² PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3, s. 17.

V neprospech apelácie, ako určujúceho princípu hovorí to, že odvolací súd by mohol nahradzovať činnosť súdu prvého stupňa. Všeobecne sa má za to, že je to práve súd prvého stupňa, ktorý má lepšie podmienky pre zistenie skutkového stavu. Ako príklad môže poslúžiť problematika opakovanej výpovede svedka. Rulf uvádza, že opakovaná výpoveď svedka pred súdom druhého stupňa nemôže mať, vzhľadom na časový odstup, taký istý vplyv na presvedčenie vyššieho sudcu, ako mala na presvedčenie sudcu prvostupňového súdu.⁶³ Z toho by následne vyplývalo, že lepšia činnosť nižšej inštancie je nahrádzovaná horšou činnosťou inštancie vyššej.

Ďalším argumentom proti apelačnému princípu je obava zo zníženia pocitu zodpovednosti súdov prvého stupňa za ich rozhodnutia. Súdny prvý stupňa by sa totiž mohli spoliehať na to, že skutkový stav by za nich mohli dôsledne zisťovať odvolacie súdy. Tým pádom by ich rozsudky pri dôslednej aplikácii apelačného princípu nadobúdali charakter predbežných rozhodnutí, čo by malo za následok znižovanie autority prvostupňových inštancií.⁶⁴

O možnosti ukrátenia obžalovaného v jeho práve na obhajobu ako negatívneho následku širokého uplatňovania zásady apelácie je v mojej práci pojednané v podkapitole 6.2.1.

Vyskytujú sa názory, že negatívny dopad dôslednej aplikácie apelačnej zásady by sa mohol prejavovať v účasti verejnosti na pojednávaní, a to z dôvodu, že odvolacia inštancia je pre verejnosť vzdialenejšia ako prvostupňový článok súdnej sústavy. Následná zmena skutkového stavu by mohla byť pre verejnosť ťažko pochopiteľná.⁶⁵ Podľa môjho názoru skutočnosť, že o veci rozhodujú kvalifikovanejšie osoby, je určite dôležitejšia ako to, či sa na pojednávaní zúčastňuje verejnosť. Otázku účasti verejnosti na pojednávaní a s tým spojenú tzv. verejnú kontrolu justície vnímam ako problematickú. Keďže pojednávania prebiehajú v doobedňajších a poobedňajších hodinách cez pracovné dni, len veľmi ťažko sa dá očakávať účasť verejnosti na týchto pojednávaniach, samozrejme mimo účasti rodiny či priateľov účastníkov.

Naopak, za výhodu apelácie sa dajú považovať predovšetkým rýchlosť a hospodárnosť konania a zamedzenie tzv. pingpongu medzi súdmi dvoch inštancií, vid'. nižšie. Pozitívny dopad možno badať aj vo zvýšení nárokov na aktivitu štátneho zástupcu a obžalovaného pri

⁶³ RULF, F. Oesterreichisches Strafprozess. Wien- Leipzig: Tempsky- Freitag, 1913, s. 285. In LANGER, Petr. Princípy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 225.

⁶⁴ Tamtiež, s. 224.

⁶⁵ Tamtiež, s. 227.

navrhovaní dôkazov, ktorá nepochybne prispieva k vyššej pravdepodobnosti zistenia skutočného skutkového stavu.

Ohľadne kasačného princípu sa vyskytuje názor, že jeho pozitíva spočívajú predovšetkým v tom, že po vrátení veci odvolacím súdom, ju znovu prejednáva súd, ktorý je oboznámený so skutkovým stavom. Táto skutočnosť by sa mala prejavovať na rýchlosti konania.⁶⁶ S týmto názorom však nemôžem súhlasiť. Na rýchlosť konania podľa mňa pozitívnejšie vplyva aplikácia apelačného princípu. Samotné rozhodnutie vo veci na základe dôkazov vykonaných odvolacím súdom je totiž zbavené zdĺhavého procesného postupu, súvisiaceho s rušením rozhodnutia, jeho vrátením a ďalším rozhodovaním.

Negatívny dopad dôslednej aplikácie kasačného princípu je možné badať v oblasti hospodárnosti a časovej náročnosti odvolacieho konania. Doba od zahájenia trestného stíhania až do pravomocného rozhodnutia vo veci samej sa môže dôsledným uplatňovaním kasácie výrazne predĺžiť. Je to spôsobené tým, že po vrátení veci súdu prvého stupňa je proti jeho rozhodnutiu znovu prípustné odvolanie. Proces s vrátením veci súdu prvého stupňa, jeho následným rozhodnutím a podaným odvolaním sa môže opakovať aj niekoľkokrát. Vytvára sa tak určitý „bludný kruh“, resp. „procesný pingpong“ medzi súdmi prvých a druhých inštancií. Časová náročnosť kasačného princípu sa bezpochyby odrazí aj na kvalite dôkazov, ktoré budú znova vykonávané pred súdom prvého stupňa po vrátení veci.

Pred účinnosťou novely č. 265/2001 Sb., kedy bol uplatňovaný princíp kasačný s prvkami apelácie, súdy často prekračovali svoju veľmi obmedzenú možnosť vykonávať dôkazy a zisťovať skutkový stav v odvolacom konaní. Dialo sa tak predovšetkým v situáciách, keď bol znova napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa. Príčinou bola obava odvolacích súdov, že súdy prvého stupňa vec ani po jej vrátení správne nerozhodnú.⁶⁷

6.2.3 Apelácia a kasácia - poznatky z praxe

Hodnotenie novely č. 265/2001 Sb. a jej používania v praxi obsahuje správa z výskumu z roku 2008, s názvom Vliv velké novely trestního řádu na stav agendy odvolacího řízení u soudů, ktorú vypracoval Inštitút pre kriminológiu a sociálnu prevenciu. Na otázky uvedené v dotazníku, ktorý bol súčasťou tohto výskumu, odpovedalo 60 sudcov okresných súdov a 11 sudcov krajských súdov.

⁶⁶ LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 226.

⁶⁷ PIPEK, Jiří. *Principy apelace a kasace a jejich uplatnění v odvolání v československém trestním řízení*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1980, s. 169. In LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8, s. 226.

Formou dotazníka bola sudcom prvostupňových a druhostupňových súdov, v rámci tohto výskumu, položená otázka: „*Domnievate sa, že posilnenie apelačného princípu viedlo v praxi k zrýchleniu súdneho konania?*“ Na túto otázku odpovedalo kladne 36 sudcov a záporne 35 sudcov. Svoje kladné odpovede sudcovia okresných súdov odôvodňovali predovšetkým tým, že odvolacie súdy začali po novele rozhodovať veci, ktoré predtým rušili a vracali späť súdom prvého stupňa. Záporné odpovede sudcov okresných súdov boli opreté o argument, že dĺžka trestného konania je stále rovnaká, len sa zmenila príčina. Touto príčinou je podľa ich názoru zdĺhavé odstraňovanie väd podaní vo veciach, kde nie je obhajca a dokazovanie pred odvolacím súdom. Sudcovia druhostupňových súdov svoj negatívny názor opierali o zdĺhavosť dokazovania v prípade, že by sa chceli odchýliť od skutkového stavu. Ako jednu z možných príčin zrýchlenia súdneho konania sudcovia taktiež uvádzajú, že prebehla generačná výmena v odvolacích senátoch.⁶⁸

Na druhú otázku: „*Domnievate sa, že v pripravovanej rekonštrukcii by malo dôjsť k ďalšiemu posilneniu princípu apelácie?*“ odpovedalo kladne 47 sudcov a záporne 22 sudcov. Prevažná väčšina kladných hlasov patrila sudcom okresných súdov, ktorí sa domnievajú, že ďalšie posilnenie apelačných prvkov by malo za následok zrýchlenie súdneho konania. Záporné odpovede sudcov krajských súdov, ktorí považujú súčasnú mieru uplatňovania apelácie za dostatočnú, sú odôvodnené obavou zo straty zodpovednosti prvostupňových súdov za svoje rozhodnutia.⁶⁹

Súčasná podoba, a teda kombinácia týchto dvoch princípov s dominantným postavením apelačného princípu, je podľa mňa výsledkom snahy zákonodarcu dosiahnuť určitý kompromis ochrany viacerých rozdielnych záujmov. Na jednej strane by mal určujúci apelačný prvok zabezpečovať rýchlosť, hospodárnosť, a teda procesnú ekonómiu trestného konania, aj keď vzhľadom na problematiku, týkajúcu sa zdĺhavosti odstraňovania väd podania odvolania je otázne, či sa mu to podarilo. Na strane druhej modifikujúce kasačné prvky zabraňujú tomu, aby bol záujem na rýchlom a hospodárnom vyriešení veci povýšený nad záujem spoločnosti na spravodlivom a zákonnom rozhodnutí a nad právo obžalovaného na obhajobu.

⁶⁸ ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 217.

⁶⁹ Tamtiež, s. 217.

6.3 Novela a rozsah prieskumu

Tzv. veľká novela sa podstatným spôsobom dotkla aj rozsahu prieskumnej povinnosti odvolacieho súdu. Do účinnosti novely uplatňovaný obmedzený revízny princíp bol novelou nahradený princípom viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými. Základná charakteristika týchto dvoch princípov sa nachádza v podkapitole 4.1. mojej práce. V nasledujúcom texte poukážem na konkrétne zmeny v právnej úprave rozsahu prieskumu súvisiace s novelou.

Znenie § 254 odst. 1 TŘ pred novelou: *Nezamítne-li odvolací soud odvolání podle § 253, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání, i správnost postupu řízení, které předcházelo rozsudku, přihlížej přitom i k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány.* V úprave revízneho princípu sa prejavovala až do novely prevládajúca zásada oficiality. Po novele č. 265/2001 Sb. do popredia vystupuje dispozičná zásada ako vedúca zásada konania o odvolaní. Rozsah prieskumu je závislý na vôli osoby podávajúcej odvolanie, ktorou stanoví rozsah prieskumu napadnutého rozhodnutia. Novelizované znenie § 254 odst. 1 TŘ: *Nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání podle § 253, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání.*

Dôvodom novelizácie rozsahu prieskumu napadnutého rozhodnutia bola skutočnosť, že štátny zástupca je osoba, ktorá má obhajovať verejný záujem. Jeho povinnosťou je v odvolaní presne špecifikovať rozsah prieskumu. V podanom odvolaní uvedie skutočnosti obsiahnuté v napadnutom rozhodnutí, ktoré je potrebné, podľa jeho názoru, preskúmať z hľadiska súladu s verejným záujmom, ktorý v trestnom konaní zastupuje. Taktiež obžalovaný má právo určiť si spôsob svojej obhajoby.⁷⁰ Súd je viazaný rozsahom prieskumu stanovenom v podanom odvolaní. Výnimku predstavujú tzv. presahy, keď súd vo verejnom záujme, za účelom ochrany práv a naplnenia účelu trestného konania, „prekročí“ vymedzený rozsah prieskumu.

⁷⁰ Důvodová zpráva - 785/0 Vládní návrh zákona kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, září 2000, k bodům 170 až 182.

6.3.1 Výnimky z princípu viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými

Výnimky z tohto princípu zabezpečujú, aby osoby, ktoré podávajú odvolanie a nemajú právne vzdelanie, nezostali ukrátené na svojich právach. „Výnimky sa uplatňujú tam, kde je potrebné rešpektovať obsahovú (vecnú) súvislosť jednotlivých častí napadnutého rozsudku, pretože výroky odvolaním napadnuté a nenapadnuté môžu mať takú vzájomnú nadväznosť, že vada nenapadnutého výroku môže mať vplyv na správnosť výroku iného. Tým sa zároveň odvolateľovi zaručuje efektívne využitie odvolacieho práva aj v prípadoch, keď sa mu v odvolaní nepodarilo dostatočne vystihnúť všetky súvislosti a dôsledky inak správne a dôvodne vytýkaných vád.“⁷¹ Zákon pozná z tohto princípu nasledujúce výnimky:

1. V § 254 odst. 2 TŘ je uvedené, že súd musí preskúmať aj výrok, ktorý nadväzuje na ten, proti ktorému bolo odvolanie podané v prípade, že v ňom majú vytýkané vady svoj pôvod a pokiaľ mohla oprávnená osoba proti nemu podať odvolanie. Ako príklad je možné uviesť rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích, v ktorom sa uvádza: „*Jelikož se výrok o povinnosti obžalovaného nahradit poškozenému způsobenou škodu bezprostředně váže k výroku o vině obžalovaného, odvolací soud ve smyslu § 254 odst. 2 tr. řádu ve znění účinném po 1.1.2002 přezkoumá i správnost výroku o vině, byť odvolání obžalovaného směřovalo jen do výroku o náhradě škody, jestliže zjistí, že vytýkaná vada má svůj původ již ve výroku o vině.*“⁷² V tomto prípade mala vada (týkajúca sa povinnosti k náhrade škody) svoj pôvod vo výroku o vine, resp. výrok o povinnosti k náhrade škody nadväzuje na výrok o vine. Z toho dôvodu je súd povinný preskúmať aj výrok o vine.
2. § 254 odst. 3 TŘ: *Jestliže oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo i proti těmto výroky podáno odvolání.*
3. Tretia výnimka vyplýva z ustanovenia § 254 odst. 1 TŘ a contrario, odvolací súd je povinný preskúmať zákonnosť a odôvodnenosť všetkých neoddeliteľných výrokov od výroku, proti ktorému odvolanie smeruje, ako aj správnosť postupu konania, ktoré mu predchádzalo, a to všetko z hľadiska vytýkaných vád.
4. Dôležité postavenie v rámci rozsahu prieskumu zastáva aj ustanovenie § 254 odst. 1 veta druhá TŘ: *K vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud*

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel a kol.: *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1918.

⁷² Rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích z dňa 27. februára 2002, sp. zn. 3 To 87/2002.

mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání. Bobek vo svojom článku dokonca tvrdí, že práve toto ustanovenie je zachovaním revízneho princípu a nevidí rozdiel medzi úpravou pred a po novele.⁷³ Podobný názor uvádzajú Púry a Sotolář. Podľa nich „z povahy veci vyplýva, že v prípadoch, kedy má vytknutá vada svoj pôvod vo vade premietnutej do nenapadnutého výroku, predpokladom overenia existencie tejto vytknutej vady je zistenie vady, v ktorej má svoj pôvod, teda v danom kontexte vady, ktorá je spojená s nenapadnutým výrokom.“⁷⁴ „Z prieskumu taktiež vyplynulo, že odvolacie súdy sa neobmedzujú iba na prieskum napadnutého rozsudku z hľadiska vytýkaných vád, ale aplikujú druhú vetu ustanovenia § 254 odst. 1 TŘ a ďalej ustanovenia § 254 odst. 2 TŘ, z ktorých vyplýva nutnosť prihliadať aj k vadám, ktoré neboli odvolaním vytýkané, resp. nutnosť preskúmať aj výroky, proti ktorým odvolanie nesmerovalo.“⁷⁵

Z vyššie uvedeného teda vyplýva to, že v odvolaní postačí správne vymedziť všetky napadnuté výroky. Správne vymedzenie všetkých napadnutých výrokov má za následok, že budú preskúmané z hľadiska všetkých vád, ktoré ich mohli spôsobiť. Druhou možnosťou pre odvolateľa je správne uviesť všetky vytýkané vady, pretože to bude mať za následok preskúmanie aj iných ako v odvolaní napadnutých výrokov, pokiaľ by v nich mala vytýkaná vada pôvod. Odvolateľ však musí stále dbať na to, aby v odvolaní vždy vymedzil aspoň jeden výrok, proti ktorému jeho odvolanie smeruje a taktiež aby konkretizoval aspoň jednu vadu. V opačnom prípade by totiž odvolanie nespĺňalo obligatórne obsahové náležitosti a bolo by odmietnuté podľa § 253 odst. 3 TŘ.⁷⁶

Podľa môjho názoru úprava rozsahu prieskumu rozhodnutia svedčí o tom, že zákonodarca, podobne ako pri princípoch vybavovania odvolania, zvolil kombináciu dvoch princíпов. Princíp viazanosti podaným odvolaním predstavuje rešpekt k poslianiu štátneho zástupcu, vôle obžalovaného a k požiadavku rýchlosti konania. Revízny princíp, ktorý sa prejavuje v podobe tzv. presahov (výnimiek) na druhej strane zabezpečuje ochranu práv a realizácie účelu trestného konania, t.j. vydanie zákonného rozhodnutia. Aj keď sa v dôvodovej správe k novele č. 265/2001 Sb. uvádza, že revízny princíp sa nahrádza

⁷³ BOBEK, Jaroslav. Obhájce a nová úprava odvolacího řízení. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 5, s. 11.

⁷⁴ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3, s. 13.

⁷⁵ Zpráva o analýze a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení. Trestní kolegium Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. Ts 42/2003, Brno, 29. 9. 2004. IN ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 192.

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1918.

princípom viazanosti súdu podaným odvolaním⁷⁷, mám za to, že v súčasnej právnej úprave sa jedná o princíp viazanosti súdu podaným odvolaním, ktorý je modifikovaný princípom revíznym.

6.4 Novela a obsah odvolania

Podľa § 249 odst.1 TŘ je nutné, aby bolo odvolanie náležite odôvodnené tak, aby z neho bolo patrné, v ktorých výrokoch je rozsudok napádaný a aké vady sú vytýkané rozsudku, poprípade konaniu, ktoré mu predchádzalo. Novelou bolo zavedené nové znenie druhého odstavca § 249 TŘ, ktoré stanoví povinnosť štátneho zástupcu v odvolaní vždy uviesť, či ho podáva, aj keď len v časti, v prospech alebo neprospech obvineného. Toto ustanovenie má značný význam pre používanie už zmienenej zásady zákazu reformationis in peius.

V súvislosti s novými požiadavkami na obsah odvolania zákonodarca novelizoval § 253 TŘ, v ktorom stanovil postup pre predsedu senátu súdu prvého stupňa pri odstraňovaní vád podaného odvolania. Postup stanovený pre predsedu senátu slúži k zamedzeniu formálneho prístupu k podanému odvolaniu a jeho odmietnutiu bez toho, že by mohlo dôjsť k jeho preskúmaniu po vecnej stránke po tom, čo budú splnené všetky jeho zákonom stanovené náležitosti.⁷⁸

Odvolanie musí byť odôvodnené podľa § 248 odst. 1 TŘ do ôsmich dní od doručenia opisu rozsudku. Inú lehotu môže podľa § 251 odst. 1 TŘ stanoviť predseda senátu v situácií, kedy je potrebné odstrániť vady podaného odvolania. Dĺžka lehoty na opravu vád závisí od právneho vzdelania osôb, ktoré odvolanie podávajú, resp. od ich možnosti poradiť sa so svojím obhajcom, prípadne zmocnencom. Štátny zástupca, obhajca obžalovaného, ktorý za neho podal odvolanie, ako aj zmocnenec poškodeného a zúčastnenej osoby, ktorý podal za nich odvolanie, musia vady obsahu odvolania napraviť v lehote 5 dní. V prípade, že sa tak nestane, má podľa novelizovaného znenia § 253 odst. 1 TŘ súd novú možnosť rozhodnutia v podobe odmietnutia odvolania. O možnosti odmietnutia musia byť osoby, ktoré predseda senátu vyzval k oprave podaného odvolania vo výzve poučené. Podmienkou pre odmietnutie odvolania je, aby vo výzve predseda senátu uviedol aj konkrétnu udalosť, ktorá je relevantná pre počiatok plynutia lehoty na odstránenie vád.⁷⁹ Rovnako postupuje sudca pri podaní

⁷⁷ Důvodová zpráva - 785/0 Vládní návrh zákona kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, září 2000, k bodům 170 až 182.

⁷⁸ VANTOUCH, Pavel. Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele. *Trestní právo*, 2004, roč. 9, č. 8, s. 6.

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z dne 15. decembra 2004, sp. zn. 8Tdo 1375/2004.

odvolania obžalovaným, ktorý má obhajcu a poškodeným alebo zúčastnenou osobou, ktoré majú zmocnenca.

Až do 31.12.2001 postačilo, aby podané odvolanie obsahovalo jednoduchú formuláciu typu „podávam odvolanie“, „odvolávam sa proti rozsudku sp. zn.“, prípadne aj inú, z ktorej vyplýva úmysel odvolať sa proti rozsudku. Aj na základe takto podaného odvolania mal súd povinnosť preskúmať ho v zákonom stanovenom rozsahu.⁸⁰

Iný postup stanoví § 251 odst. 2 TŘ pre obžalovaného, ktorý podal obsahovo vadné odvolanie v prípade, že nemá obhajcu. Predseda senátu mu stanoví lehotu 8 dní na odstránenie väd podania a poskytne mu potrebné poučenie. Obsahom tohto poučenia nie je žiadny „návod“ či „kritický rozbor“ vlastného rozhodnutia vykonaný predsedom senátu. Predseda senátu v ňom len upozorní na nedostatky, ktoré bránia vo vymedzení rozsahu prieskumnej povinnosti.⁸¹ Poučenie môže mať za následok opravu odvolania samotným obžalovaným, prípadne obhajcom, ktorého si môže sám zvoliť. Ak ani tento postup nevedie k náprave, alebo si to vyžaduje povaha prejednávanej veci a obžalovaný si sám obhajcu nezvolil, podľa § 251 odst. 2 TŘ mu ho za účelom odôvodnenia odvolania alebo aj obhajovania v celom odvolacom konaní ustanoví predseda senátu. Obhajca je ustanovený opatrením.

Problematickým aspektom tohto ustanovenia z hľadiska ochrany práv je možnosť ustanoviť obhajcu len pre odôvodnenie odvolania. Podľa kritikov tejto právnej úpravy je priestor pre uváženie predsedu súdu, či ustanoví obhajcu len kvôli odôvodneniu alebo pre celé konanie, až priveľmi široký. Taktiež sa pojem „povaha prejednávanej veci“ nevzťahuje na individuálne vlastnosti konkrétnej osoby, ktorá podáva odvolanie. Môže sa stať, že podľa povahy pôjde o vec jednoduchú, avšak psychické vlastnosti a schopnosti odvolateľa budú aj v tomto prípade nedostačujúce. Z dôvodu ochrany práv obžalovaného by bola optimálnym riešením obligatórna povinnosť súdu ustanoviť v týchto prípadoch obhajcu na celé konanie o odvolaní.⁸²

Ďalší problém podľa Mandáka predstavuje skutočnosť, „že nielen poučenie, ale aj pomoc poskytuje súd, s ktorého rozhodnutím odvolateľ nie je spokojný, čo na strane odvolateľa môže vyvolať určitú nedôveru alebo aj zábrany, na strane súdu potom aj psychologicky pochopiteľný zdržanlivý postoj usmerňovania odvolateľa v rozsahu a obsahu

⁸⁰ VANTOUCH, Pavel. Odůvodnění odvolání. *Právní rádce*, 2005, č. 10, s.53.

⁸¹ ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl, 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1899.

⁸² VANTOUCH, Pavel. Odůvodnění odvolání. *Právní rádce*, 2005, č. 10, s. 56.

odvolacích výčitiek proti vlastnému rozhodnutiu, ktorý ten istý súd vydal.⁸³ Akceptujem názor autora článku, no na druhej strane sa domnievam, že žiadne lepšie riešenie otázky „poučovacej a pomocnej“ inštancie v konaní o odvolaní v súčasnosti neexistuje. Presunúť túto povinnosť na odvolací súd by bolo podľa mňa neefektívne, zdĺhavé a viedlo by k neúmernému zaťažovaniu odvolacích súdov. K otázke možného zdržanlivého postoja sudcov uvádzam, že v ich profesionálnom záujme by mala byť snaha získať vedomosť o tom, či ich rozhodnutie bolo správne alebo nie. Len tak sa môžu „poučiť“ z vlastných chýb“ a následne zvýšiť kvalitu svojho rozhodovania. Vzhľadom na to, že potrebné poučenie v absolútnej väčšine prípadov neposkytujú predsedovia senátov osobne, ale miesto nich to robí napríklad vyšší súdny úradník, považujem argument o nedôvere a zábranách za nepresvedčivý.

6.4.1 Poznatky z praxe – obsah odvolania

Z dotazníkového prieskumu, ktorý je súčasťou správy z už spomínaného výskumu vyplýva, že prevažná väčšina sudcov okresných (až 78,3 % opýtaných) a krajských súdov (až 60,3% opýtaných) považuje za najčastejšiu vadu podaného odvolania skutočnosť, že z neho nie je jasné, proti ktorému výroku odvolanie smeruje.

Na otázku: „*Aké sú podľa vašich skúseností hlavné problémy s odstraňovaním väd podaných odvolaní?*“ odpovedalo v dotazníku celkovo 76,7% sudcov okresných súdov a 81,8% sudcov krajských súdov. V odpovediach prvostupňových sudcov prevažuje názor, že najväčší problém predstavuje skutočnosť, že obžalovaní nie sú schopní sami odstrániť vady podaného odvolania ani po náležitom poučení. Problémom je podľa nich aj veľmi obtiažne doručovanie výzvy obžalovanému k odstráneniu väd. Sudcovia krajských súdov sa v tomto stotožňujú v odpovediach so svojimi kolegami z okresných súdov, navyše vidia problém v tom, že vzhľadom na to, že obžalovaní často na výzvy nereagujú, je potrebné ustanoviť obhajcu, ktorý o prípade nie je informovaný a jeho komunikácia s obžalovaným za účelom doplnenia odvolania býva často obtiažna.⁸⁴

6.5 Ďalšie zmeny v právnej úprave po veľkej novele

Novelizácií sa nevyhol ani § 258 odst.1, písm. a) TŘ, kde k pôvodnému zneniu oprávnenia odvolacieho súdu zrušiť napadnutý rozsudok pre podstatné vady konania, ktoré predchádzalo vydaniu rozsudku v prípade, ak mohli mať za následok nezabezpečenie

⁸³ MANDÁK, Václav. Povinnosť odůvodnit odvolání v trestních věcech. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 6- 7, s. 60.

⁸⁴ ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 219.

objasnenia veci alebo práva na obhajobu, pribudol dovetok. Obsahom tohto dovetku je podmienka, že odvolací súd tak môže urobiť len vtedy, ak tieto skutočnosti mohli mať vplyv na správnosť a zákonnosť preskúmanej časti rozsudku. Znenie tohto dodatku sa javí problematické z hľadiska ochrany práv. Súhlasím s Pipkom, ktorý vo svojom článku uvádza, že už len skutočnosť, že ide o vady podstatné, musí mať za následok zrušenie rozsudku. Žiadnemu ďalšiemu rozboru z hľadiska vplyvu na správnosť a zákonnosť rozhodnutia nie je potrebné tieto vady podrobovať.⁸⁵

Novela sa dotkla taktiež § 260 TŘ, kde sprísnila podmienky pre vrátenie veci štátnemu zástupcovi k došetreniu. V znení TŘ pred novelou tak mohol urobiť v prípade, keď to považoval za potrebné. V novelizovanom znení tak môže urobiť len vtedy, ak bolo rozhodnutie zrušené a neprichádza do úvahy žiadne iné rozhodnutie.

Zvýšený dôraz na aktivitu odvolateľa na pojednávaní v odvolacom konaní sa prejavil v novelizovanom § 263 odst. 5 TŘ, ktorý stanoví novú povinnosť odvolateľa predniesť svoje odvolanie a jeho odôvodnenie. Za účelom zrýchlenia odvolacieho konania bola novelou zavedená tzv. prezumpcia súhlasu s prečítaním protokolu o výsluchu svedkov a znalcov v prípade neúčasti obžalovaného na pojednávaní.⁸⁶

6.6 Zhrnutie

Ako z textu vyplýva, je opodstatnený názor, že novela č. 265/2001 Sb. mala skutočne rekodifikačný charakter. Na základe podrobnejšieho rozboru jednotlivých novelizovaných inštitútov som dospel k názoru, že zmeny, ktoré so sebou priniesla, sú väčšinou pozitívne. Problematickou sa môže zdať výkladová mnohoznačnosť niektorých novelizovaných ustanovení. Aj napriek tomu mám za to, že aplikáciou týchto ustanovení s prihliadnutím k ochrane práv obžalovaného a zmyslu a účelu trestného konania, bude naplnený účel novely, t.j. zrýchlenie a zefektívnenie odvolacieho konania.

Na podporu svojich tvrdení uvádzam, že u oboch odvolacích inšancií sa od roku 2002 znížil pomer vecí, ktoré zrušili a vrátili súdu prvého stupňa, resp. štátnemu zástupcovi k došetreniu vo vzťahu k celkovému počtu nimi vybavených vecí. Oproti roku 2001 sa tento pomer v roku 2006 (teda 4 roky po účinnosti novely) u krajských súdov znížil o 3%

⁸⁵ PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11- 12, s. 101.

⁸⁶ § 263 odst. 6 TŘ: „...není-li obviněný přítomen, ač byl řádně předvolán, má se za to, že s přečtením protokolů o výsluchu svědků a znalců souhlasí.“

a u vrchných súdov o 8,2%. Taktiež sa od roku 2002 znižovala aj priemerná dĺžka konania na odvolacích súdoch. Z 89 dní v roku 2002 sa znížila na 60 dní v roku 2006.⁸⁷

⁸⁷ ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 219.

7 Komparácia so slovenskou a ďalšími vybranými právnymi úpravami

Medzinárodné záväzky, vyplývajúce z už spomínaných medzinárodných dokumentov, si plnia aj ostatné demokratické krajiny, ktoré sú stranami týchto významných ľudskoprávných dohôd. V nasledujúcom texte poukážem na základné rozdiely medzi českou a slovenskou úpravou odvolania v trestnom konaní, a taktiež stručne popíšem právnú úpravu odvolania v trestnom konaní vo Francúzsku a Fínsku, pretože tieto krajiny považujem za právne vyspelé.

7.1 Komparácia so slovenskou právnou úpravou

Odvolanie v trestnom konaní je v Slovenskej republike upravené v zákone č. 301/2005 Z.z. – Trestný poriadok (ďalej len TP). Súčasná podoba právnej úpravy tohto riadneho opravného prostriedku na Slovensku je výsledkom systémovej reformy trestného práva Slovenskej republiky, v rámci ktorej bol nahradený zákon č. 141/1961 Z.z. zákonom č. 301/2005 Z.z.⁸⁸ Vzhľadom na to, že česká aj slovenská právna úprava odvolania vychádzajú z rovnakého právneho základu, ktorý predstavuje zákon č. 141/1961 Z.z., resp. Sb., ich príbuznosť je prirodzená. V tejto časti mojej práce poukážem na najzákladnejšie rozdiely oboch právnych úprav.

Aj v slovenskom trestnom práve je odvolanie charakterizované ako riadny opravný prostriedok, s odkladným a devolutívnym účinkom, proti nepravomocnému rozsudku súdu prvého stupňa, v ktorom sa uplatňuje princíp viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými.⁸⁹

Rozdiel od právnej úpravy v TR spočíva v spôsobe vybavenia veci. Na Slovensku sa uplatňuje kasačný princíp s apelačnými prvkami. Dominantné postavenie kasačného princípu sa prejavuje predovšetkým v tom, že odvolací súd nemôže rozhodnúť na základe skutkových zistení, ktoré by dokazovaním sám zmenil. Podľa § 322 odst. 1 TP v prípade, že po zrušení veci je potrebné v nej urobiť nové rozhodnutie, odvolací súd ju vráti súdu prvého stupňa len vtedy, ak by doplnenie konania odvolacím súdom bolo spojené s neprimeranými ťažkosťami, alebo by mohlo viesť k iným skutkovým záverom. Podľa § 322 odst. 3 TP môže odvolací súd

⁸⁸ VALKO, Ernest, IKRÉNYI, Ivan. Právna úprava začatia plynutia lehoty na podanie odvolania v novom Trestnom poriadku. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 4, s. 596.

⁸⁹ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 714.

sám rozsudkom rozhodnúť len na základe správne zisteného skutkového stavu súdom prvého stupňa, ktorý by prípade mohol byť doplnený odvolacím súdom. To znamená, že TP neumožňuje odvolaciemu súdu odchýliť sa od skutkových zistení súdu prvého stupňa na základe opakovaného vykonania dôkazov podstatných pre skutkové zistenie tak, ako je to uvedené v § 259 odst. 3 písm. a) TŘ, resp. na základe dôkazov, ktoré sám originálne vykonal na hlavnom pojednávaní - § 259 odst. 3 písm. b) TŘ.

Vzhľadom na to, že aj v slovenskej právnej úprave sa uplatňuje princíp viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými, musí byť podľa § 311 odst. 1 TP v odvolaní uvedené, proti ktorým výrokom odvolanie smeruje, a či smeruje aj proti konaniu, ktoré rozsudku predchádzalo. Rozdiel od úpravy v TŘ spočíva v tom, že osoby s právnym vzdelaním, resp. u ktorých sa právne vzdelanie predpokladá, majú povinnosť podané odvolanie odôvodniť tak, aby bolo zrejmé, v ktorej časti sa rozsudok napadá a aké chyby sú mu vytýkané pod hrozbou sankcie, ktorá smeruje priamo voči týmto osobám. Sankcia v podobe poriadkovej pokuty, resp. disciplinárneho konania pre prokurátora a obhajcu podľa § 70 TP, nastupuje až po neuposlušnutí výzvy predsedu senátu, aby nedostatok odstránili. V prípade, že výzva na odstránenie nedostatkov smeruje voči obžalovanému, táto sankcia nehrozí. Slovenská právna úprava teda neobsahuje možnosť „odmietnuť“ odvolanie, ktoré by nesplňovalo obsahové náležitosti tak, ako to umožňuje § 253 odst. 3 TŘ. Myslím si, že takouto úpravou sa slovenský zákonodarca snažil zabezpečiť dosiahnutie účelu trestného konania a ochranu práv obžalovaného, pretože každé odvolanie sa skôr či neskôr dostane pred odvolací súd, a tak sa zvyšuje pravdepodobnosť, že konečné rozhodnutie bude spravodlivé, prosté omylov a pochybností.

Naopak súlad slovenskej právnej úpravy plynutia lehoty pre podanie odvolania s právom obžalovaného na obhajobu a s princípom rovnosti pred zákonom je veľmi otáznym. Podľa § 309 odst. 1 TP sa *odvolanie podáva na síde, proti ktorého rozsudku smeruje, a to do 15 dní od oznámenia rozsudku. Oznámením rozsudku je jeho vyhlásenie v prítomnosti toho, komu treba rozsudok doručiť. Ak sa rozsudok vyhlásil v neprítomnosti takejto osoby, oznámením je až doručenie rozsudku.* „Táto úprava má viesť jednak k urýchleniu konania a jednak k zamedzeniu nežiaducich javov marenia prevzatia rozsudku, pričom vedomé nepreberanie rozhodnutia neprímerane predlžovalo konanie.“⁹⁰ Vzhľadom na to, že podľa § 171 odst. 2 TP sa pri vyhlásení rozsudku vyhlási aspoň podstatná časť odôvodnenia a podľa § 172 odst. 3 TP sa rozsudok v iných ako väzobných veciach písomne vyhotovuje najneskôr do

⁹⁰ ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný poriadok s komentárom*. Žilina: Poradca podnikateľa, 2006, s. 402.

30 pracovných dní od jeho vyhlásenia, môžu pri aplikácii týchto ustanovení v praxi vznikajú vcelku absurdné situácie. Môže sa stať, že obžalovaný, ktorý bol prítomný pri vyhlásení rozhodnutia bude musieť podať odvolanie ešte skôr ako sa oboznámi s podrobným odôvodnením rozsudku, ktoré mu bude doručené až po uplynutí pätnástich dní od vyhlásenia rozhodnutia. Povinnosť odôvodniť podané odvolanie nebude môcť reálne splniť, pretože ešte nebude oboznámený s obsahom podrobného odôvodnenia rozhodnutia. Tým pádom sa bude súdne konanie neúmerne predlžovať výzvami súdu na odstránenie väd odvolania. Dokonca sa môže stať, že predseda senátu stanoví lehotu na odstránenie väd odvolania, ktorá uplynie ešte predtým ako bude odvolateľovi doručený rozsudok s odôvodnením, čo bude pre určitú skupinu odvolateľov znamenať poriadkovú pokutu, resp. disciplinárne konanie.⁹¹ Do úvahy prichádza aj obava z toho, že sudca podrobne odôvodní rozhodnutie na základe odvolania, ktoré bolo podané ešte predtým, ako bol odpis rozsudku doručený odvolateľovi. Ak by sa sudca pri vyhotovovaní odôvodnenia rozhodnutia takto „inšpiroval“ podaným odvolaním, tento opravný prostriedok by stratil zmysel. Vzhľadom na to, že úprava v TP výrazne zvyšuje snahu o zrýchlenie trestného procesu nad základné princípy právneho štátu, akými sú právna istota a rovnosť pred zákonom (osoba, ktorá sa zúčastní vyhlásenia rozsudku je podstatne znevýhodnená oproti osobe, ktorá sa vyhlásenia nezúčastní), dovoľm si tvrdiť, že česká úprava je v tomto smere podstatne lepšia.

Právne úpravy SR a ČR sú odlišné aj v otázke príslušnosti súdov. Podľa § 315 TP o odvolaní proti rozsudku okresného súdu rozhoduje krajský súd a o odvolaní proti rozhodnutiu Špecializovaného trestného súdu rozhoduje Najvyšší súd. Na Slovensku teda nie sú zriadené vrchné a vojenské súdy tak, ako je tomu v Českej republike.

V otázke rozsahu prieskumu sa uplatňuje podobne ako v českej právnej úprave princíp viazanosti podaným odvolaním a vadami v ňom vytýkanými. Tzv. presahy, teda povinnosť odvolacieho súdu prihliadnúť na vady, ktoré neboli v odvolaní vytýkané, podľa § 317 odst. 1 TP predstavujú (na rozdiel od TŘ) taxatívne vymenované dôvody, ktoré by odôvodňovali podanie dovolania podľa § 371 odst. 1 TP. Novelou č. 262/2011 Z.z. bol princíp viazanosti súdu podaným odvolaním modifikovaný revíznym princípom, a to tak, že sa vložil do § 317 TP druhý odstavec, v ktorom sa uvádza, že ak bolo podané odvolanie v prospech obžalovaného proti výroku, ktorým bol uznaný za vinného, a odvolací súd tento výrok nezrušuje, preskúma v celom rozsahu aj zákonnosť a odôvodnenosť výroku o treste a ďalších

⁹¹ VALKO, Ernest, IKRÉNYI, Ivan. Právna úprava začatia plynutia lehoty na podanie odvolania v novom Trestnom poriadku. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 4, s. 598.

výrokov, ktoré majú vo výroku o vine svoj podklad. Táto povinnosť odvolacieho súdu je uvedená aj v § 254 odst. 3 TŘ, avšak s tým rozdielom, že podľa slovenskej právnej úpravy súd preskúma zákonnosť a odôvodnenosť výroku o treste a ďalších výrokov, ktoré majú vo výroku o vine svoj podklad v celom rozsahu, zatiaľ čo odvolací súd v Českej republike vykoná prieskum týchto výrokov len v nadväznosti na vytýkané vady. Rozdielny rozsah „presahov“ sa podľa mňa prejaví na dĺžke celého konania. Taxatívne vymenovanie dôvodov, ktoré predstavujú jedinou možnosť, kedy dochádza k tzv. presahu (tak ako ich obsahoval TP v znení pred novelou č. 262/2011 Z.z.), podľa môjho názoru vedie k zrýchleniu odvolacieho konania, pretože súd má jasne stanovené, kde má hľadať prípadné príčiny nesprávnosti rozhodnutia.

V oblasti možnosti rozhodnutia odvolacieho súdu sa právne úpravy podstatne nelíšia. Výnimku predstavuje už spomenuté oprávnenie odmietnuť odvolanie, ktoré nespĺňa obsahové náležitosti podľa § 253 odst. 3 TŘ. Naopak TP umožňuje odvolaciemu súdu aj bez toho, aby vec preskúmal, zrušiť rozhodnutie vtedy, ak rozhodnutie vydal nezákonne zložený súd, obžalovaný nemal obhajcu a išlo o prípad povinnej obhajoby alebo hlavné pojednávanie bolo vykonané v neprítomnosti obžalovaného a neboli na to splnené zákonné podmienky. V takom prípade vráti vec podľa § 316 odst. 3 TP súdu prvého stupňa na ďalšie prejednanie.

Obidve krajiny, ktorých právne úpravy odvolania v trestnom konaní som porovnával, sú signatármi niekoľkých medzinárodných ľudskoprávných dokumentov.⁹² To znamená, že bezpodmienečne dosahujú určitého štandardu ochrany práv obžalovaného a zároveň ochrany spoločnosti pred nebezpečným konaním ostatných osôb. V slovenskej právnej úprave odvolania však podľa môjho názoru predstavuje značný problém, v oblasti dodržovania určitého štandardu práv obžalovaného, úprava plynutia lehoty pre podanie odvolania, kde sa záujem na rýchlosti konania dostáva do hrubého nepomeru so záujmom na ochrane práv obžalovaného a so základnými princípmi právneho štátu. Čo sa týka právnej úpravy ostatných inštitútov odvolania, mám za to, že obidve právne úpravy sa nachádzajú na rovnakej kvalitatívnej úrovni.

7.2 Stručný exkurz do právnej úpravy odvolania vo Francúzsku a Fínsku

Pre porovnanie taktiež uvádzam stručný popis právnej úpravy odvolania v trestnom konaní dvoch vyspelých európskych krajín, Francúzska a Fínska.

⁹² Napr. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Vo francúzskej úprave odvolania v trestnom konaní je lehota na podanie odvolania 10 dní. Odvolanie je potrebné podať do 10 dní od vyhlásenia rozsudku k odvolaciemu súdu. Podľa klasifikácie skutku uvedeného v rozhodnutí bude o odvolaní rozhodovať tzv. *Chambre des appels correctionnel* (odvolací súd, ktorý preskúmava rozhodnutia o protiprávnych konaniach s nižším stupňom spoločenskej škodlivosti) alebo porotný súd, tzv. *Cour d'Assises* (odvolací súd, ktorý preskúmava rozhodnutia o protiprávnych konaniach s vyšším stupňom spoločenskej škodlivosti). Tieto súdy spravidla napadnutý rozsudok potvrdia alebo zrušia. Odvolanie má aj v tejto právnej úprave suspenzívny účinok.⁹³

Vo Fínsku je taktiež možné podať odvolanie proti rozhodnutiu okresného súdu (*district court*). Toto odvolanie sa podáva k odvolaciemu súdu prostredníctvom okresného súdu. Odvolateľ musí oznámiť súdu do 7 dní od vyhlásenia rozsudku, že podá odvolanie. Lehota na podanie je 30 dní od vyhlásenia rozhodnutia. Odvolanie je možné oprieť o nové skutočnosti. Strana, ktorá odvolanie nepodala ako prvá, môže do 14 dní od skončenia pôvodnej lehoty na podanie odvolania, podať tzv. protiodvolanie (*counter - appeal*). V prípade, že odvolateľ zoberie svoje odvolanie späť, účinky protiodvolania automaticky zanikajú. Odvolací súd môže napadnutý rozsudok zmeniť, zrušiť alebo potvrdiť.⁹⁴

⁹³*My rights after trial*[online]. e- justice. europa.eu, 14. februára 2012 [cit. 18. februára 2012]. Dostupné na < https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-FR-en.do?clang=en&idSubpage=4>.

⁹⁴*My rights after trial*[online]. e- justice. europa.eu, 16. februára 2012 [cit. 18. februára 2012]. Dostupné na < https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-FI-en.do?clang=en&idSubpage=4>.

8 Návrhy de lege ferenda

Právnej úpravy odvolania sa nedotkla žiadna iná novela tak významným spôsobom, ako to urobila novela č. 265/2001 Sb. Uznesením vlády Českej republiky č. 996/2008 Sb. Síce bol schválený vecný zámer nového TŘ (ďalej len „VZTŘ“), avšak tento dokument obsahuje z väčšej časti len posilnenie zmien, ktoré boli vykonané tzv. veľkou novelou. Súčasnú právnú úpravu odvolania v TŘ považujem síce za uspokojivú, avšak chcel by som poukázať na niektoré možné zmeny, ktoré podľa mňa môžu prispieť k skvalitneniu odvolacieho procesu, v nadväznosti na niektoré zmeny, ktoré obsahuje VZTŘ.

Zmenami by podľa môjho názoru mala prejsť právna úprava zásady zákazu reformationis in peius, a to tak, že by sa mala vzťahovať len na výrok o treste a nie na celý rozsudok. Bližšie sa k tejto problematike vyjadrujem v podkapitole 4.3 mojej práce. Vecný zámer obsahuje návrh, aby sa táto zásada aplikovala aj na zúčastnenú osobu, s ktorým súhlasím, pretože obava zo zhoršenia postavenia môže byť prekážkou podania odvolania zúčastnenou osobou.

Vzhľadom na vodcovské postavenie dispozičnej zásady sa domnievam, že v budúcnosti by mala existovať možnosť vzdať sa alebo vziať odvolanie späť aj v časti, nie iba ako celok. Podrobnejšie sa touto témou zaoberám v podkapitole 6.1.

VZTŘ obsahuje návrh na predĺženie lehoty na podanie odvolania z 8 na 15 dní od doručenia odpisu rozsudku. S týmto návrhom súhlasím a domnievam sa, že práve predĺženie tejto lehoty môže prispieť zrýchleniu trestného konania, pretože poskytuje väčší priestor na splnenie obligatórnych obsahových náležitostí odvolania. Odvolacie konanie by sa tak mohlo skrátiť o zdĺhavý proces tvorený výzvami súdu na odstránenie väd odvolania, resp. ustanovovaním obhajcov za účelom jeho odôvodnenia.

Vo VZTŘ dostal priestor aj návrh, aby bol princíp tzv. úplnej apelácie obmedzený tak, že „strany budú mať povinnosť uviesť návrhy na doplnenie dokazovania v písomnom odôvodnení odvolania a v prípade, keď nové dôkazné prostriedky alebo nové skutočnosti, vzťahujúce sa k už vykonaným dôkazným prostriedkom vyšli najavo až po podaní odvolania, uviesť ich s náležitým odôvodnením takýchto ďalších návrhov ihneď po ich zistení, najneskôr pred zahájením prvého verejného zasadnutia odvolacieho súdu.“⁹⁵ Výnimku z tohto postupu by predstavovali situácie, keď by potreba nových dôkazov vyvstala v dôsledku vykonania už navrhnutých dôkazov, alebo v prípade, keď by mohol odvolateľ nové dôkazy a skutočnosti

⁹⁵ LANGER, Petr. Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č.5, s. 130.

uviesť za podmienok obnovy konania, ktoré sú však veľmi obmedzené.⁹⁶ S touto úpravou nemôžem súhlasiť, pretože tresty ukladané v rámci trestného konania znamenajú často veľmi intenzívny zásah do ľudských práv a slobôd, súkromného a rodinného života. Preto považujem princíp úplnej apelácie, s ktorého aplikáciou sa podľa mňa spája vysoká pravdepodobnosť zistenia skutočného skutkového stavu, na základe ktorého je vynesený rozsudok a uložený trest, za maximálne vyhovujúci.

Z hľadiska rýchlosti konania by som de lege ferenda uprednostnil v oblasti rozsahu prieskumu a tzv. presahov úpravu podobnú tej slovenskej, v znení pred účinnosťou novely č. 262/2011 Z.z., kde odvolací súd v rámci prieskumu prihliadal k vadám, ktoré neboli v odvolaní vytýkané len vtedy, ak by odôvodňovali podanie dovolania. Mám za to, že takéto taxatívne vymedzenie možností tzv. presahov by odvolacie konanie pri preskúvaní rozhodnutia urýchlilo. K tejto téme aj v podkapitole 7.1 mojej práce.

Vo VZTR je vyjadrená snaha o prehĺbenie apelačnej zásady, a to tak, že ak má odvolací súd za to, že skutkové zistenia, podľa ktorých rozhodol súd prvého stupňa sú neúplné, mal by dokazovanie zásadne doplniť sám a nevracať vec z tohto dôvodu súdu prvého stupňa. Ani v tomto prípade však nemôže ísť o dokazovanie rozsiahle, obtiažne, poprípade také, ktoré by znamenalo opakovanie hlavného pojednávania. Kasácia by mala do úvahy pripadať len vtedy, ak by dôkazy vykonané pred súdom prvého stupňa vôbec nedávali dostatočný obraz o skutkovom stave, resp. by nové dôkazy mohli úplne zmeniť skutkový stav, pričom by bolo treba vykonávať rozsiahle a obtiažne dokazovanie.⁹⁷ S týmto návrhom nesúhlasím, pretože mám za to, že čím väčší je v odvolacom konaní priestor pre apelačné prvky, tým viac bude môcť odvolací súd zmeniť skutkový stav, na základe ktorého rozhodne. Proti tomuto rozhodnutiu však už nebude možné podať žiadny riadny opravný prostriedok.

Súčasťou VZTR je aj návrh, aby TR obsahoval zvláštny opravný prostriedok, ktorým by mala byť žiadosť orgánu, ktorému bola vec vrátená, o revízne preskúmanie rozhodnutia o vrátení. O tomto zvláštnom opravnom prostriedku viac v podkapitole 6.2.1 mojej práce.

K zrýchleniu odvolacieho konania by v budúcnosti mohlo prispieť aj oprávnenie odvolacieho súdu uznať obžalovaného vinným ťažším trestným činom, než akým ho mohol v napadnutom rozsudku uznať vinným súd prvého stupňa. Súčasné znenie TR mu to v § 259 odst. 5, písm. b) neumožňuje. Súd by tak mohol učiniť len vtedy, ak by obžalovaného o tom, že zamýšľa zmeniť právnu kvalifikáciu skutku upozornil pred nariadením verejného

⁹⁶ LANGER, Petr. Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 5, s. 130.

⁹⁷ Tamtiež.

zasadnutia alebo pred vynesení rozhodnutia a v prípade potreby by mu poskytol primeraný čas na prípravu obhajoby.⁹⁸ Takúto právnu úpravu nepovažujem za vyhovujúcu, pretože rozhodnutie, ktorým sa zmení právna kvalifikácia skutku v neprospech obžalovaného, nie je možné preskúmať riadnym opravným prostriedkom, tým pádom je obžalovaný ukrátený na práve na obhajobu.

⁹⁸ VOČKA, Vladimír. K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 8, s. 244 - 245.

9 Záver

Inštitút odvolania v trestnom konaní považujem za jeden z najdôležitejších inštitútov trestného práva procesného. Odvolanie totiž predstavuje jednu z posledných možností, ako napraviť nesprávne rozhodnutie súdu a zabrániť tak jeho výkonu, ktorý môže mať fatálne následky na celý ďalší rodinný a pracovný život nevinnnej osoby, ktorá bola týmto nesprávnym rozhodnutím odsúdená. Nápravy nesprávnych rozhodnutí sa možno domáhať aj prostredníctvom mimoriadnych opravných prostriedkov, avšak podmienky pre ich využitie sú, v porovnaní s podmienkami pre využitie odvolania, podstatne prísnejšie. Je prirodzené, že v trestnom konaní dochádza k pochybeniam, či už na strane policajta, štátneho zástupcu, sudcu alebo advokáta. Štát by mal preto dbať na náležitú právnu úpravu, ktorá by umožňovala preskúmanie a prípadnú následnú nápravu rozhodnutí kompetentnejšími a skúsenejšími osobami.

Inštitút odvolania má na území Českej republiky pomerne dlhodobú tradíciu. Jeho právna úprava sa menila v súvislosti so spoločensko – politickými podmienkami a prešla zložitým vývojom. V súčasnosti si je podľa môjho názoru zákonodarca vedomý dôležitosť odvolania v trestnom konaní, a preto je jeho právna úprava koncipovaná tak, že vyhovuje medzinárodným štandardom a umožňuje domáhať sa nápravy vadného rozhodnutia širokému okruhu osôb.

Každá podstatná novelizácia, resp. rekonštrukcia v oblasti opravných prostriedkov, sa podľa môjho názoru vyznačuje snahou dosiahnuť určitú rovnováhu medzi tromi základnými záujmami: verejným záujmom na potrestaní páchatel'a trestnej činnosti, záujmom na ochrane práv osoby obžalovanej z páchania takej činnosti a záujmom na rýchlosti trestného konania. Inak tomu nebolo ani v prípade novely č. 265/2001 Sb., ktorá sa veľmi významným spôsobom dotkla právnej úpravy odvolania v trestnom konaní. Jej hlavným cieľom bolo zrýchliť, zefektívniť a zároveň skvalitniť odvolacie konanie. Tento cieľ bol realizovaný predovšetkým novelizáciou niektorých špecifických princípov, ktoré konanie o odvolaní profilujú.

V oblasti spôsobu vybavenia veci bol na základe novely nahradený kasačný princíp s apelačnými prvkami, apelačným princípom, ktorý modifikujú kasačné prvky. Táto zmena umožňuje vykonávať dokazovanie pred odvolacím súdom v širšej miere ako to bolo pred účinnosťou tzv. veľkej novely, a taktiež vytvára predpoklady pre to, aby odvolací súd po zrušení napadnutého rozhodnutia primárne vo veci sám rozhodol miesto toho, aby ju vrátil na nové prejednanie a rozhodnutie súdu prvého stupňa. Aj napriek tomu, že vecný zámer nového

TĚ počítá s ďalším rozširovaním apelačných prvkov, myslím si, že súčasná úprava je postačujúca. Každé ďalšie rozširovanie apelačných prvkov totiž predstavuje nebezpečenstvo toho, že odvolací súd rozhodne na základe podstatne zmeneného skutkového stavu a proti tomuto rozhodnutiu už nebude možné podať riadny opravný prostriedok.

Novelizovaný bol taktiež rozsah prieskumnej povinnosti odvolacieho súdu. V dôvodovej správe k novele č. 265/2001 Sb. sa síce uvádza, že revízny princíp sa nahrádza princípom viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými, avšak na základe analýzy odbornej literatúry a právnych predpisov som dospel k záveru, že v súčasnej úprave sa skôr jedná o princíp viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými, ktorý je modifikovaný princípom revíznym, prejavujúcim sa v podobe tzv. presahov. Kombináciou týchto dvoch princípov zákonodarca podľa mňa vyjadril rešpekt k vôli obžalovaného, poslaniu štátneho zástupcu a k verejnemu záujmu na rýchlosti konania na jednej strane (princíp viazanosti súdu podaným odvolaním) a rešpekt k ochrane práv obžalovaného na strane druhej (revízny princíp).

V súvislosti so zavedením princípu viazanosti súdu podaným odvolaním, resp. vadami v ňom vytýkanými boli tzv. veľkou novelou zavedené obligatórne obsahové náležitosti odvolania. Podľa novelizovanej právnej úpravy musí odvolateľ odôvodniť podané odvolanie tak, aby z neho bolo patrné, s ktorými konkrétnymi skutočnosťami z rozsudku alebo ohľadne konania, ktoré predchádzalo jeho vydaniu, nie je spokojný. Vzhľadom na to, že nesplnenie tejto povinnosti je sankcionované rozhodnutím o odmietnutí odvolania, myslím si, že ide skôr o povinnosť odvolateľa vyjadriť svoju vôľu a nie o jeho právo. Aby odvolateľ nebol ukrátený na svojich právach, predseda senátu súdu prvého stupňa je povinný ho vyzvať k náprave podaného odvolania a poskytnúť mu poučenie, ako má odvolanie odôvodniť. Ak to nevedie k náprave, ustanoví mu obhajcu za účelom odôvodnenia odvolania, prípadne aj na zastupovanie v odvolacom konaní. Problémom tejto úpravy však je, že predsedovi senátu zákon jednoznačne nestanovuje, kedy má odvolateľovi ustanoviť obhajcu len za účelom odôvodnenia odvolania a kedy na zastupovanie v celom odvolacom konaní. Na základe získaných poznatkov pri písaní diplomovej práce taktiež uvádzam, že výzvy súdu na odstránenie väd podaného odvolania, ustanovovanie obhajcov za účelom odôvodnenia odvolania, ako aj ich následná komunikácia s odvolateľom, celé odvolacie konanie neúmerne predlžujú.

Novela č. 265/2001 Sb. sa okrem iného dotkla aj vedúceho postavenia zásady oficiality v odvolacom konaní. Po účinnosti novely sa stala vedúcou zásadou odvolacieho konania zásada dispozičná. Jej prejavy je možné badať predovšetkým v rozsahu prieskumnej

povinnosti odvolacieho súdu, ktorý je závislý na vôli odvolateľa prejavenej pri odôvodňovaní podaného odvolania.

Na základe poznatkov získaných analýzou právnych predpisov, odbornej literatúry, judikatúry, a taktiež na základe komparácie so slovenskou právnou úpravou, hodnotím súčasnú právnú úpravu odvolania v trestnom konaní, ako vyhovujúcu. Zmeny vykonané novelou č. 265/2001 Sb. považujem v prevažnej miere za pozitívne, aj keď so sebou priniesli určité problematické aspekty, ktorým sa v mojej práci podrobne venujem. Som si vedomý toho, že akákoľvek novela, ktorej výsledkom by bola bezchybná právna úprava, je utópiou.

De lege ferenda by som však navrhol predovšetkým zmenu právnej úpravy aplikácie zásady zákazu reformationis in peius v tom zmysle, že by sa mala vzťahovať iba na výrok o treste. Taktiež považujem za potrebné, aby zákonodarca v budúcnosti prejavil rešpekt k vôli odvolateľa tak, že sa odvolateľ bude môcť vzdať podania odvolania ohľadom určitých výrokov rozsudku, poprípade bude môcť odvolanie čiastočne vziať späť. Vzhľadom na zvýšené nároky na obsah odvolania by sa podľa môjho názoru mala predĺžiť lehota na jeho podanie z 8 na 15 dní od doručenia odpisu rozsudku.

Na záver mojej diplomovej práce uvádzam, že súhlasím s názorom, že právo neznamená spravodlivosť. Myslím si však, že zákonodarca by mal neustále pozorne sledovať vývoj spoločnosti a právnú úpravu tomuto vývoju prispôbovať tak, aby dosiahol stav, že aspoň prevažná väčšina súdnych rozhodnutí bude spravodlivá, zákonná, prostá omylov a pochybností.

Zoznam použitých zdrojov:

právne predpisy:

- aktuálne znenie: zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), v znení neskorších predpisov
- historická verzia: zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), v znení zákona č. 421/2001 Sb.
- aktuálne znenie: zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: Protokol č. 7 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, publikovaný pod č. 209/1992 Sb.
- aktuálne znenie: Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, publikovaný pod č.120/1976 Sb.
- dôvodová zpráva - 785/0 Vládní návrh zákona kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, září 2000.

komentáre:

- ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný poriadok s komentárom*. Žilina: Poradca podnikateľa, 2006. 624 s.
- FENYK Jaroslav a kol. *Trestní zákoník a Trestní řád, průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 2.díl – Trestní řád*. 1. vydání. Praha: Linde, 2010. 1196 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 2846 s.
- ŠÁMAL, Pavel. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 3011 s.

monografie:

CÍSAŘOVÁ, Dagmar a kol. *Trestní právo procesní*. 2.vydání. Praha: Linde, 2002. 757 s.

IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo procesné*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010. 1049 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 784 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 816 s.

MUSIL, Jan, Kratochvíl, Václav, Šámal, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2002. 1079 s.

ZEMAN, Petr a kol. *Vliv vybraných ustanovení velké novely trestního řádu na průběh trestního řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. 272 s.

odborné články:

BOBEK, Jaroslav. Obhájce a nová úprava odvolacího řízení. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 5.

LANGER, Petr. Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č.5.

LANGER, Petr. Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci? *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8.

LANGER, Petr. Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení. *Trestněprávní revue*, 2006, roč. 5, č. 8.

MANDÁK, Václav. Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 6-7.

MAZÁK, Josef. K rozsahu přezkumné povinnosti odvolacího soudu. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 4.

PIPEK, Jiří. Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 11-12.

PÚRY František, SOTOLÁŘ, Alexander. Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzv. velké novele trestního řádu. *Bulletin advokacie*, 2005, č. 3.

VALKO, Ernest, IKRÉNYI, Ivan. Právna úprava začatia plynutia lehoty na podanie odvolania v novom Trestnom poriadku. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 4.

VANTOUCH, Pavel. Odůvodnění odvolání. *Právní rádce*, 2005, č. 10.

VANTOUCH, Pavel. Rozhodování soudu II. stupně o odvolání obžalovaného. *Právní rádce*, 2005, č.12.

VANTOUCH, Pavel. Vady odvolání a jejich důsledky pro odvolatele. *Trestní právo*, 2004, roč. 9, č. 8.

VOČKA, Vladimír. K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 8.

VOČKA, Vladimír. Problematika právní úpravy a trestněprávní praxe principu reformationis in peius. *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 7.

súdne rozhodnutia:

Rozhodnutie Krajského súdu v Jihlavě z dňa 19. mája 1952, sp. zn. 3 Tk 57/52.

Rozhodnutie, publikované pod značkou R II/1962 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, uverejnené pod č. II Sbírkky rozhodnutí, roč. 1966.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR z dňa 21. decembra 1967, sp. zn. 9 Tz 78/67.

Rozhodnutie, publikované pod značkou B2/89 – 7 – II. Sb. rozh. tr.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 15. augusta 1991, sp. zn. 11 Tz 53/91.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 1. júla 1998, sp. zn. 5 Tz 57/98.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 16. júna 1999, sp. zn. 8 Tz 90/99.

Rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích z dňa 6. mája 2002, sp. zn. 3 To 709/2001.

Rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích z dňa 24. januára 2002, sp. zn. 4 To 928/ 2001.

Rozhodnutie Krajského súdu v Českých Budějovicích z dňa 27. februára 2002, sp. zn. 3 To 87/2002.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 27. júna 2002, sp. zn. 3Tdo 294/2002.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 15. decembra 2004, sp. zn. 8Tdo 1375/2004.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 18. januára 2006, sp. zn. 11 Tdo 1158/2005.

Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR z dňa 7. marca 2007, sp. zn. 5 Tdo 176/2007.

Stanovisko Najvyššieho súdu SR, sp. zn. Tpj 18/72.

Zpráva o analýze a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení. Trestní kolegium Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. Ts 42/2003, Brno, 29. 9. 2004.

internetové zdroje:

My rights after trial[online]. e-justice.europa.eu, 14. februára 2012 [cit. 18. februára 2012]. Dostupné na < https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-FR-en.do?clang=en&idSubpage=4>.

My rights after trial[online]. e-justice.europa.eu, 16. februára 2012 [cit. 18. februára 2012]. Dostupné na < https://e-justice.europa.eu/content_rights_of_defendants_in_criminal_proceedings_-169-FI-en.do?clang=en&idSubpage=4>.

Zhrnutie

Diplomová práca, ktorej témou je odvolanie v trestnom konaní sa zaoberá riadnym opravným prostriedkom proti rozsudku súdu prvého stupňa, ktorý umožňuje tento rozsudok preskúmať, poprípade napraviť, a tak zabrániť výkonu trestu na nevinnej osobe.

Právnej úpravy odvolania sa podstatným spôsobom dotkla novela č. 265/2001 Sb. Diplomová práca obsahuje zhodnotenie súčasnej právnej úpravy tohto opravného prostriedku, predovšetkým v súvislosti s tzv. veľkou novelou č. 265/2001 Sb, ktoré je vykonané na základe poznatkov získaných pri písaní tejto práce z právnych predpisov, odbornej literatúry, odborných časopisov a judikatúry. Diplomová práca taktiež obsahuje autorove návrhy de lege ferenda a porovnanie so slovenskou právnou úpravou odvolania v trestnom konaní.

Úvodná kapitola obsahuje stručný historický vývoj opravných prostriedkov na území Českej republiky, zameraný na odvolanie.

Ďalšia kapitola je venovaná rozdeleniu opravných prostriedkov, ich účelu a postaveniu odvolania v tomto systéme.

Nasleduje kapitola, ktorá sa zaoberá špecifickými princípmi, ktoré sa uplatňujú v konaní o odvolaní. Pozornosť je taktiež venovaná problematickým aspektom pri aplikácii niektorých z nich.

Ťažiskom práce je zhodnotenie súčasnej právnej úpravy odvolania v trestnom konaní a podrobná analýza zmien, ktoré boli vykonané novelou č. 265/2001 Sb. Jednotlivé podkapitoly sú venované konkrétnym zmenám, ktoré novela priniesla v oblasti konania o odvolaní, ktoré sú doplnené štatistickými údajmi a názormi sudcov okresných a krajských súdov, ohľadne dopadov týchto zmien na priebeh konania o odvolaní. Priestor je taktiež venovaný niektorým problematickým aspektom pri aplikácii týchto zmien v praxi.

Obsahom predposlednej kapitoly je komparácia českej a slovenskej právnej úpravy odvolania v trestnom konaní.

Záverečná kapitola je zameraná na autorove návrhy de lege ferenda, v nadväznosti na návrhy uvedené vo vecnom zámere nového trestného rádu.

Summary

The thesis, whose subject is an appeal in criminal procedure, deals with a legal remedy against the first degree court verdict, which enables to investigate and possibly to correct the verdict in order to protect an innocent person from receiving the punishment.

The amendment No. 265/2001 Coll. had a crucial impact on the legal regulation of an appeal and the thesis contains the evaluation of the current legal regulation of this legal remedy in relations with so – called great amendment No. 265/2001 Coll., which is based on knowledge gained while writing this work from law regulations, literature, journals and court verdicts. The part of the thesis are also some author's suggestions *de lege ferenda* and the brief comparison of the state in other countries.

The introduction presents some facts about historical development of legal remedies in the Czech Republic focusing on an appeal.

Following chapter deals with how legal remedies are divided, what is their purpose and what is the position of an appeal in the system.

The next chapter referres to specific principles which are used in the procedure of appealing. The attention is paid mainly to some problematic aspects arising, when these principles are applied.

The crucial point of the thesis is to evaluate the current legal regulation of an appeal in the criminal procedure and a detail analysis of the changes realized by the ammendment No. 265/2001 Coll. Particular subheads, devoted to factual changes brought by the ammendment in the area of appeal in criminal procedure, are supplemented with statistics, and judges' oppinions about the impact of the changes on the procedure of appealing. Some problematic aspects arising while changes are put into practice as well as the comparison of the Czech and Slovak legel regulation of the appeal in criminal procedure are also mentioned.

The last chapter focuses on author's suggestions *de lege ferenda* in connection with proposals stated in the draft of the new code of criminal procedure.

Zoznam kľúčových slov /

opravné prostriedky

odvolanie

novela č. 265/2001 Sb.

apelácia

kasácia

princíp viazanosti súdu podaným odvolaním

revízny princíp

zásada zákazu reformationis in peius

Key words

legal remedies

appeal

amendment No. 265/2001 Coll.

appellation principle

casation principle

principle of the court determination by appeal

revision principle

prohibition of reformationis in peius principle